Ἀριθ. 77 – Λεπτὰ εἴκοσι.

ΕΤΟΣ Β'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τρίτος

Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἐτήσιαι—Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

19 Ἰουνίου 1877

ΟΙ ΝΥΝ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΑΥΤΩΝ

Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε σελ. 369.

Ἐν Ἑλλάδι ἡ γεωργία διατελεῖ ἐν τῇ αὐτῇ σχεδὸν βαθμίδι τῆς ἀναπτύξεως, ὡς ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις. Ἐπειδὴ τὸ ἡσιόδιον ἄροτρον δὲν ἐπήρκει πλέον εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν καιρῶν, ἐκομίσθησαν ἄροτρα ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, καὶ ἰδίως τῆς Σκωτίας, διὰ τούτων δὲ ἔγινον ἀπόπειραι ἐν Τίρυνθι. Τώρα μόλις ἔμαθον οἱ ἀγρόται τί ἦτο ἄμαξα, ἔλκηθρον, κόπρος. Κατ' ἀρχὰς ἐδίδετο τούτοις ἡ κόπρος ἢ καὶ ἐκομίζετο εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν δωρεάν· συγχρόνως δὲ κατεσκευάσθησαν ἐν Ναυπλίῳ περὶ τὰς 40 ἁμάξας καὶ ἔλκηθρα.

Παγιουμένης τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς τάξεως, ηὐξήθησαν οἱ πόροι τῆς γεωργίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, ἑπομένως καὶ αἱ πρόσοδοι τοῦ κράτους. Ἡ ληστεία βαθμηδὸν ἐξηφανίζετο, ἀφ' ὅτου διενεμήθησαν εἰς τοὺς ἀγρότας ὅπλα. Ἀλλ' ἡ χώρα ἦτο εἰσέτι ὀλιγάνθρωπος, μέχρι δὲ τοῦ 1861 ἐγεωργεῖτο μόλις ἡ ἑβδόμη τοῦ ἐδάφους μερίς. Ἕνεκα τῆς παρὰ τῶν Αἰγυπτίων μεγάλης καταστροφῆς ἐδέησε νὰ φυτευθῶσιν ἐκ νέου ἐλαιόδενδρα, συκαμινέαι, συκαῖ κλ. Ἐν τούτοις τῷ 1853 αἱ πρόσοδοι τῶν δημητριακῶν ἀνέβησαν εἰς 35,0000,000, αἱ δὲ τῶν σταφίδων εἰς 60, 000,000 φράγκων. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἠριθμοῦντο 170,000 βοῶν, 80,000 ἵππων, 27,000 ἡμιόνων, 63,000 ὄνων καὶ 3,500,000 ἄλλων κτηνῶν. Καὶ σήμερον ὅμως ἡ Ἑλλὰς δυστυχῶς δὲν ἐκμεταλλεύεται πάντας τοὺς ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς λανθάνοντας θησαυροὺς καὶ τὰς δυνάμεις. Ἐκ τῆς ὅλης ἐπιφανείας της κάλλιστα ἠδύναντο νὰ γεωργηθῶσι 42 τοῖς ἑκατὸν, καλλιεργοῦνται δὲ μόνον τὰ ἡμίσεα. Αἱ ἐργατικαὶ δυνάμεις ἐλλείπουσι καὶ νῦν, ἐφ' ᾧ καὶ ὑπερτιμῶνται τὰ ἔργα τῆς ἀγρονομίας· ἀκαλλιέργητοι πρὸς τούτοις μένουσιν αἱ εὐρύταται γαῖαι αἱ δημόσιαι. Καθόλου εἰπεῖν, μέγα πρόσκομμα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας καὶ τῆς κτηνοτροφίας παρεμβάλλουσιν ἡ ἔλλειψις κανονικοῦ καὶ σκοπίμου συστήματος ὁδῶν, ἡ σπάνις τοῦ ἀργυρίου καὶ οἱ ἄδροι τόκοι. Ἐν ᾧ ὁ σῖτος εἰσάγεται ἐκ τῶν λιμένων τοῦ Εὐξείνου, ὁ βάμβαξ καὶ αἱ σταφίδες ἀποτελοῦσι τὸ κυριώτερον εἶδος τῆς ἐξαγωγῆς· ἡ οἰνοποιία τοὐναντίον, διὰ τὸ ἀτελὲς τῆς κατεργασίας, δὲν προέβη εἰς τὴν τελειότητα, ἐφ' ᾗ διέπρεπε κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας. Πρὸς ἐκμετάλλευσιν μαρμάρων, μολύβδου, ἀργύρου, χαλκοῦ, σιδήρου, ἀνθράκων κλ. δυστυχῶς ἐλλείπουσι κεφάλαια. Πρὸς τούτοις ὁ Ἕλλην προτιμᾷ τὸν πολυπαθῆ βίον τοῦ ναύτου καὶ τοῦ ἐμπόρου μᾶλλον ἢ τὸν τοῦ γεωργοῦ καὶ τοῦ βιομηχάνου· διὰ τοῦτον δὲ τὸν λόγον τὸ μὲν ἐμπόριον ἀκμάζει, πλεῖστα δὲ τῶν εἰδῶν, ἅτινα ἠδύνατο αὐτὸς ὁ τόπος νὰ παράγῃ, εἰσκομίζονται ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς.

Καταπληκτικὸν φαινόμενον ἐν ταῖς νῦν ταραχαῖς τῆς Ἀνατολῆς εἶναι βεβαίως ἡ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἑλλήνων. Τὸ αἴτιον αὐτῆς ἀνευρίσκει ὁ Leroy Beaulieu ἐν τῇ ἐσωτερικῇ καταστάσει τοῦ βασιλείου, ἐν τῇ γεωγραφικῇ διανομῇ ἤτοι διασπορᾷ τῆς φυλῆς καὶ ἐν τῷ φυλετικῷ συμφέροντι, τὸ ὁποῖον καθιστᾷ τοὺς Ἕλληνας ἀνταγωνιστὰς τοῦ Σλαβισμοῦ μᾶλλον ἢ ἀντιπάλους τῶν Ὀθωμανῶν. Τὸ πτωχὸν βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐδημιουργήθη ὑπὸ τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ῥωσσίας, ὁμοιάζει πρὸς σῶμα ἀκέφαλον· οὐδέποτε ἡ διπλωματία συνέστησε κράτος ἐλλιπέστερον, ἀτελέστερον καὶ μᾶλλον πρόσκαιρον. Ἡ σμικρότης τῆς σκηνῆς ἀνέκαθεν ὤθησεν εἰς ἀπόγνωσιν ἐκείνους, οἵτινες εἶχον κληθῆ νὰ πρωταγωνιστήσωσιν. Οὐ μόνον δὲ ὑπὸ ὑλικὴν καὶ τοπικὴν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἠθικὴν ἔποψιν εἶναι τὸ βασίλειον ἡμιτελὲς, κολοβὸν, ἄμορφον. Συνιστάμενον ἐκ τῶν νοτίων μόνον ἐπαρχιῶν, στερεῖται τῆς ἀντιρρόπου δυνάμεως, ἣν θὰ ἐχορήγουν αὐτῷ οἱ μᾶλλον περιεσκεμμένοι κάτοικοι τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας. Ἀναλογιζόμενοι τὰ νῦν ὅρια τῆς Ἑλλάδος, τὸ στενόχωρον καὶ πτωχὸν ἔδαφος, καὶ τὸ φύσει φιλοτάραχον στοιχεῖον, δὲν θαυμάζομεν διὰ τὰς ἐλλείψεις, τὰς ἐπαναστάσεις καὶ τὴν χρεωκοπίαν τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ διὰ τὴν σχετικὴν αὐτῶν πρόοδον καὶ εὐημερίαν. Ὁ λαὸς εἶχεν ἐλαττωθῆ ἐπὶ πολὺ κατὰ τὴν πληθύν, ἦτο ἀμαθὴς, συνείθισε δὲ ἐπὶ τοῦ μακροῦ ἀγῶνος εἰς πᾶσαν παρανομίαν καὶ ἀχαλίνωτον ἐλευθερίαν· ἐκ τοιαύτης ὕλης ἔμελλε νὰ δημιουργηθῇ ἔθνος καὶ νὰ συστῇ κυβέρνησις ἐν μέσῳ τυχοδιωκτῶν καὶ κλεπτῶν. Δόξαν μεγάλην φέρει εἰς τὸν πρακτικὸν τῶν Ἑλλήνων νοῦν ἡ πιστότης αὐτῶν πρὸς τὸ μοναρ-

χικὸν εἶδος τοῦ πολιτεύματος ἀληθεύει ὅτι τὸ σύνταγμά των εἶναι δημοκρατικώτατον καὶ οὐδὲν οὐδαμῶς περιέχει ἴχνος οὔτε παλαιᾶς οὔτε νέας ἀριστοκρατίας. Κατὰ τὸν Βωλιοῦ καὶ τὸν Σμέϊδλερ ἡ Ἑλλὰς εἶναι πολιτεία δημοκρατικὴ ἔχουσα πρόεδρον κληρονομικόν, διότι ὁ βασιλεὺς μικρὰν κέκτηται δύναμιν, ὡς ἱστάμενος ἀπέναντι μιᾶς μόνης Βουλῆς, προερχομένης ἐκ καθολικῆς σχεδὸν ψηφοφορίας. Ἄλλοτε ὑπῆρχε καὶ Γερουσία· αὕτη ὅμως ταχέως κατηργήθη, ὑποληφθεῖσα πάντη περιττὸς τροχὸς ἐν τῇ πολιτικῇ μηχανῇ. Οὕτω δὲ, μόνον δύο ἐκ τῶν νεωτέρων τῆς Ἀνατολῆς κρατῶν ἔχουσι τὸ ἑνιαῖον βουλευτικὸν σύστημα, ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Σερβία. Σημειωτέον ἐν τούτοις ὅτι πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι κακῶν αἴτιον δὲν εἶναι οὔτε τὸ σύνταγμα, οὐδὲ οἱ νόμοι, ἀλλὰ τὰ ἔθιμα καὶ τὰ ἤθη. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι φρόνιμοι ὄντες οἱ Ἕλληνες καὶ ἐν ταῖς κακίαις αὐτῶν, οὐδὲν ἄλλο ὅπλον μετέρχονται κατὰ τοὺς κομματικοὺς ἀγῶνας ἢ τὸν λόγον καὶ τὴν δημοσιογραφίαν. Ἐνίοτε προσφεύγουσιν εἰς τὴν ῥᾳδιουργίαν ἢ τὴν διαφθορὰν, οὐδέποτε δὲ εἰς τὴν βίαν. Τὸ μικρὸν κράτος, εἰ καὶ προῆλθεν ἐκ λαοῦ λῃστῶν καὶ πειρατῶν, ἀγνοεῖ τὰς στρατιωτικὰς στάσεις καὶ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους. Καθόλου εἰπεῖν οἱ νῦν Ἕλληνες ὁμοιάζουσιν ἐν τοῖς πλεονεκτήμασι καὶ ταῖς ἐλλείψεσιν αὐτῶν πρὸς τοὺς Ἕλληνας τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων μᾶλλον ἢ τοῦ Βυζαντίου.

Τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἑλλήνων ἡ μεγάλη ἀντίθεσις διαφαίνεται μὲν καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς, πρώτιστα δὲ καὶ μάλιστα ἐν τῇ μισομαθείᾳ καὶ τῇ φιλομαθείᾳ. Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχει εὐρύτερον διαδεδομένη ἢ ἐν Βελγίῳ καὶ Ἀγγλίᾳ. Τὴν πρόοδον ταύτην δὲν πιστεύουσιν ἴσως οἱ τοὺς νῦν Ἕλληνας ὑπολαμβάνοντες ὁμοίους τοῖς πρώην κλέπταις. Ἀλλ' οἱ διὰ τῶν δημοτικῶν ᾀσμάτων κλεισθέντες πειραταὶ καὶ κλέπται, ὅσον καὶ ἂν ἀνήκωσιν εἰς ἐγγύτατον παρελθὸν, φαίνονται τοσοῦτον ἀφεστῶτες, ὥστε τὰ παλαιὰ παληκάρια νομίζουσιν ἑαυτοὺς ξένους ἐν αὐτῇ ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ, ἣν διὰ τῶν ἰδίων βραχιόνων ἀπηλευθέρωσαν. Ὁ ἕλλην πειρατὴς ἐξηφανίσθη ἀνεπιστρεπτεί· ὁ κλέπτης ἐτηρήθη μὲν χρόνον μακρότερον, ἀπεκρούσθη δὲ τέλος εἰς τὸ τουρκικὸν ἔδαφος. Τῷ 1863, ὅτε πρῶτον κατέπλευσεν εἰς Ἑλλάδα ὁ Βωλιοῦ, ἡ Ἀττικὴ ἔγεμε λῃστῶν· αἱ παρὰ τῷ Δηλίῳ σφαγαὶ ἐπήνεγκον παντελῆ κάθαρσιν· τῷ δὲ 1873 ἐξεπλάγη ἐπὶ τῇ ἀλλοιώσει ὁ αὐτὸς γάλλος περιηγητής. Τὸ πτωχὸν βασίλειον ἔπαθεν ὑπὸ τῆς λῃστείας διὰ τὴν ἔλλειψιν σιδηροδρόμων· ἀλλὰ τῶν ἀδυνάτων ἦτο νὰ στρωθῶσι σιδηρόδρομοι μακροὶ καὶ ἐπικερδεῖς ἕνεκα τοῦ λίαν στενοῦ τῶν ὁρίων. Ἐφ' ὅσον ἡ Θεσσαλία εἶναι τουρκική, δὲν ὑπάρχει ἐλπὶς ὅτι θὰ στρωθῇ σιδηρόδρομος· καταδεδικασμένη λοιπὸν εἶναι ἡ Ἑλλὰς νὰ μὴ ἔλθῃ εἰς ἐπικοινωνίαν πρὸς τὴν ἄλλην Εὐρώπην, ἐφ' ὅσον δὲν ἀλλοιοῦνται αἱ τοπικαὶ αὐτῆς σχέσεις. Ἡ λαμπροτέρα ὄψις τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ κυρία τοῦ πλούτου αὐτῆς πηγὴ εἶναι τὸ ἐμπορικὸν αὐτῆς ναυτικὸν ἐκ 5,000—6,000 σκαφῶν καὶ 30,000 ναυτῶν, ἑπομένως πολλῷ ἀνώτερον τοῦ τουρκικοῦ, τὸ ὁποῖον ἄλλως ἔχει καὶ πληρώματα ἑλληνικά. Τὸ αὐτὸ ναυτικὸν ὅμως εἶναι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἡ ἀδυναμία τῆς Ἑλλάδος· διότι, ὡς ἐν τοῖς παλαιοῖς, οὕτω καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἡ κλίσις εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον συντελεῖ εἰς τὴν διασπορὰν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης.

Ἐκ τῆς διασπορᾶς καὶ τοῦ διαμελισμοῦ τούτου προκύπτει ἰδιόρρυθμός τις πολιτικὴ τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν Τουρκίαν. Οἱ κάτοικοι τοῦ βασιλείου δὲν συναπαρτίζουσιν ἴσως οὐδὲ τὰ δύο περμπτημόρια τῶν Ἑλλήνων ἁπάντων. Δύο ἢ τρία ἑκατομμύρια Ἑλλήνων διατελοῦσιν εἰσέτι ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Σουλτάνου ἐν Ἀσίᾳ καὶ Εὐρώπῃ. Ἐν Ἀσίᾳ ἔχει ἡ Πύλη τοσούτους ὑπηκόους Ἕλληνας, ὅσους ἐν Εὐρώπῃ· ἐνταῦθα μὲν ὑπάρχουσι συμπεπυκνωμένοι, μάλιστα ἐν Ἠπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ· ἡ μεταξὺ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου καὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Ὑδροῦντος χερσόνησος, μεθ' ὅλα τὰ μίγματα Τούρκων, Ἀθιγγάνων καὶ Ἀλβανῶν, ὑπάρχει χώρα ἀναμφισβητήτως Ἑλληνική· μέγα δὲ διέπραξεν ἀπ' ἀρχῆς ἡ διπλωματία λάθος, ὅτι δὲν ἀπέδωκεν εἰς τὸ ἑλληνικὸν βασίλειον χώρας, αἱ ὁποῖαι θᾶττον ἢ βράδιον πρέπει νὰ προσαρτηθῶσιν εἰς αὐτήν. Ἡ πολιτικὴ τοῦ βασιλείου εὐλόγως καὶ δικαίως ἐνατενίζει πάντοτε εἰς τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Ἤπειρον καὶ τὴν Κρήτην. Τοιαύτην ὅμως πολιτικὴν δὲν ἐπιδοκιμάζουσιν ὅσοι τῶν Ἑλλήνων εἰς ἱστορικὰς ἐνασμενίζοντες παραδόσεις ἀπαιτοῦσιν ὅλην τὴν Θρακικὴν χερσόνησον, ἤτοι τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θρᾴκην καὶ κηρύττουσι τὸν Αἶμον ἱστορικὸν καὶ γεωγραφικὸν ὅριον τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ σλαβικοῦ κόσμου.

Μέλλω νὰ περιγράψω τὸν ποιμενικὸν γάμον τῶν τὴν Ὄρθρον οἰκούντων πιστῶς, ὡς ἤκουσα τὴν ἀφήγησιν αὐτοῦ παρ' εὐφυοῦς ποιμενίδος. Οὕτω τελεῖται καθ' ἅπαν τὸ ὄρος τοῦτο καὶ παρ' ἅπασι τοῖς ποιμέσι καὶ γεωργοῖς τῆς Φθιώτιδος, μέ τινας τοπικὰς ἢ φυλετικὰς διαφοράς. Εἶναι δ' ὁ γάμος ἡ μεγίστη τελετὴ τοῦ ποιμένος, καὶ ἕνεκα τούτου ἐκτελεῖται μετὰ πολλῆς ἐπισημότητος. Τὸ ὅλον τῆς τελετῆς ταύτης, τὸ ᾆσμα, αἱ εὐχαὶ καὶ αἱ προλήψεις δηλοῦσι τὸ δέος μεθ' οὗ εἰσέρχεται ὁ ποιμὴν εἰς τὸ πολυκύμαντον τοῦ πρακτικοῦ βίου στάδιον, καὶ παντὶ σθένει προσπαθεῖ νὰ φέρῃ τὴν εὐδαιμονίαν ἐν τῇ καλύβῃ του. Μετ' ἀξιοπαρατηρήτου σπουδῆς πειρῶνται ν' ἀποφύγωσι πᾶν τὸ παρ' αὐτοῖς δυσοίωνον νομιζόμενον. Ἀνσυμβῇ νὰ μετανοήσῃ ὁ πενθερὸς, ἐνῷ ἐπορεύθησαν πρὸς παραλαβὴν τῆς νύμφης, ἐκλαμβάνουσι τοῦτο ὡς μέγιστον ἀ-

τύχημα, τὴν διακοπὴν τοῦ γάμου, καὶ πορευόμενοι εἰς ἄλλο ποιμνιοστάσιον αὐθημερὸν λαμβάνουσι τὴν παρατυχοῦσαν νύμφην. Ὡς πρὸς τὴν προῖκα, ἀπαραβάτως ὑπείκουν εἰς τὸν νόμον τοῦ Σόλωνος· «Οὐ γὰρ ἐδούλετο μισθοφόρον οὐδ' ὤνιον εἶναι τὸν γάμον, ἀλλ' ἐπὶ τεκνώσει καὶ χάριτι καὶ φιλότητι γίνεσθαι τὸν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνοικισμόν». Τὸ ἄπροικον τὰ μέγιστα συντελεῖ παρ' αὐτοῖς εἰς τὴν ἐπικρατοῦσαν ἠθικήν. Ἄποροι καὶ ὀρφαναὶ κόραι νυμφεύονται μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας ὡς καὶ αἱ τῶν πλουσίων ποιμένων. Σπανίως δ' ἀπαντᾷ τις μεταξὺ ἑκατὸν οἰκογενειῶν εἰκοσιπενταετὴ ἄνυμφον κόρην. Ὁ ἔρως, ἁγνὸς καὶ ἀφελέστατος, συνήθως προηγεῖται τοῦ γάμου. Ἅμα δὲ παρατηρήσωσιν οἱ μελλόνυμφοι τὴν ἀναβολὴν τῆς τελέσεως αὐτοῦ, ἕνεκα ἀπορίας τοῦ πενθεροῦ ἢ μὴ παραδοχῆς τινὸς τῶν συγγενῶν, εὐκόλως προσφεύγουσιν εἰς τὴν παρ' αὐτοῖς συνήθη Σπαρτιατικὴν ἁρπαγήν. Τὸ ποιμενικὸν φῦλον ἐθεωρήθη μέχρι τοῦδε ὡς ἀπόλυτον τῆς κοινωνίας μέλος, ἕνεκα τῆς λῃστείας· ἐγκατελείφθη εἰς τὴν φυσικήν του κατάστασιν, ἡ κοινωνία δ' ἅπασα ἠσθάνετο ἀπέχθειαν κατ' αὐτοῦ. Ἐξετάζων τις σπουδαίως τοὺς ποιμένας, τὰ φυσικὰ ταῦτα τέκνα, θ' ἀπορήσῃ πῶς δὲν εἶναι χειρότεροι. Οὐδέποτε ὁ διδάσκαλος ἐπαιδαγώγησεν αὐτοὺς, οὐδέποτε ὁ ἱερεὺς ἐπειράθη διὰ τοῦ θείου λόγου νὰ μαλάξῃ τὴν καρδίαν αὐτῶν. Ἀείποτε σχεδὸν εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰς φάραγγας ζῶντες, μετὰ τῶν ἀγρίων θηρίων παλαίοντες, εἶναι θαυμαστὸν πῶς δὲν ἀπέβαλον ἐντελῶς τὴν ἀνθρωπίνην ἡμερότητα. Τοῦτο βεβαίως ὀφείλεται εἰς τὸ ἠθικὸν τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου καὶ εἰς τὸ γενικῶς εὐάγωγον καὶ μαλακὸν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Φθιώτου. Καιρὸς ἤδη νὰ μεριμνήσῃ ἥ τε Κυβέρνησις καὶ ἡ κοινωνία ὑπὲρ τοῦ φύλου τούτου, ὅπερ, ὂν εὐρυὲς καὶ εὔρωστον, ἀφελάτως διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως θὰ φέρῃ γενναίους καρπούς. Ποιμενικὰ σχολεῖα εἶναι χρησιμώτατα διὰ πολλοὺς λόγους, οὓς δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἐκθέσω. Ε. Δ.

Περὶ τοῦ γάμου τῶν

ΠΟΙΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΟΘΡΥΟΣ

Πρότασις γάμου.

Ἅμα ἀποφασισθῇ ἡ ἐκλογὴ νύμφης ἔκ τινος ποιμνιοστασίου, πηγαίνουσιν εἷς ἢ δύω ἐκ τῶν συγγενῶν τοῦ γαμβροῦ πρὸς ἐπιθεώρησιν αὐτῆς, ἀλλὰ μὴ ἀρκούμενοι εἰς τοῦτο, πέμπουσι καὶ μίαν γραῖαν, ἥτις ἐπιθεωρεῖ μετὰ προσοχῆς τὴν νύμφην. Ἅμα δ' ἀρέσῃ αὕτη, προτείνουν μυστικῶς οἱ προξενηταὶ εἰς τὸν πενθερὸν καὶ τὴν πενθερὰν, ἂν ἔχουσιν εὐχαρίστησιν νὰ δώσωσι τὴν θυγατέρα αὐτῶν, ἣν εἶδον καὶ εὐχαριστήθησαν. Εἰς τὴν πρότασιν ταύτην ἀπαντᾷ συνήθως ὁ πατήρ· εἴδετε καὶ εὐχαριστήθητε· θὰ ἰδῶ καὶ ἐγὼ ἐν τῇ ἑβδομαδιαίᾳ ἀγορᾷ τὸ προσεχὲς Σάββατον τὸν γαμβρὸν, καὶ σᾶς ἀπαντῶ. Ἅμα εὐχαριστηθῇ καὶ ὁ πατὴρ, ὁρίζουν τὴν ἡμέραν τῶν ἀῤῥαβώνων (τῆς συμβάσεως).

Ἀῤῥαβών.

Τὴν προσδιορισθεῖσαν Κυριακὴν θὰ ὑπάγωσι τέσσαρες ἢ πέντε συμπέθεροι εἰς τὴν καλύβην τοῦ πενθεροῦ, φέροντες μίαν κόῤῥαν οἴνου καὶ μίαν κουλοῦραν. Μετὰ μικρὰν ἀνάπαυσιν τελοῦσι τὰ τῶν ἀῤῥαβώνων, ἀλλάζοντες τὰ δακτυλίδια καὶ θέτοντες αὐτὰ ἐπί τινος ταψίου· τότε δ' εἷς τῶν πλησιεστέρων τοῦ γαμβροῦ συγγενῶν ῥίπτει ἐντὸς τοῦ ταψίου ἓν τάλληρον· οἱ δὲ περικαθήμενοι ἀστειεύονται λέγοντες αὐτῷ, τοιοῦτο ταψὶ δὲν γανόνεται μὲ ἓν τάλληρον· καὶ οὕτως ἀναγκάζεται νὰ ῥίψῃ χρήματά τινα ἀκόμη· ἔπειτα δὲ κατὰ σειρὰν ῥίπτουν ὅ,τι βούλονται καὶ οἱ ἄλλοι. Τὰ χρήματα ταῦτα, κεράσματα τῆς νύμφης καλούμενα, μεταποιοῦνται ὑπ' αὐτῆς εἰς ἅλυσιν, ἣν θέτει εἰς τὸν λαιμόν της. Μετὰ ταῦτα προσδιορίζουν τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου, ὅτε ὁ πενθερὸς ὁρίζει, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συγγενῶν του, τὰ δῶρα, ἅτινα ὀφείλει νὰ φέρῃ ὁ γαμβρός. Συνήθως εἶναι τὰ ἀκόλουθα· ἓν ζεῦγος πεδίλων διὰ τὴν νύμφην, μία πόρπη καὶ μία ζώνη ἀργυρᾶ, ἓν ζεῦγος ἐνωτίων, εἷς κοῦκλος, ζεύγη τινὰ τσαρουχίων καὶ πεδίλων, εἷς ἀμνὸς (τὸ καλούμενον ψητὸν τῆς νύμφης), μία κουλοῦρα καὶ ἓν ζεῦγος πεδίλων τοῦ νουνοῦ. Ἀφοῦ δ' εὐωχήσωνται πίνοντες οἶνον καὶ ᾄδοντες, προσδιορίζουσι τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου καὶ ἀναχωροῦσιν οἱ συμπέθεροι.

Γάμος.

Κατὰ τὴν τελευταίαν Τετάρτην συναθροίζονται πολλαὶ γυναῖκες, ἔχουσαι μεθ' ἑαυτῶν καὶ δύω ἄῤῥενα παιδία καὶ μίαν κόρην, εἰς τὴν καλύβην, ἵνα πιάσωσι τὰ προζύμια τοῦ γαμβροῦ. Ταῦτα δὲ τὰ παιδία καὶ ἡ κόρη, ἐξ ὧν οὐδὲν εἶναι ὀρφανὸν, κοσκινίζουσι τὸ ἄλευρον, ὅτε οἱ συγγενεῖς τὸ ἀσημόνουσι, ῥίπτοντες ἀργυρᾶ νομίσματα (δῶρα τῶν γυναικῶν αὐτῶν). Τούτων δὲ γινομένων ᾄδουσι συγχρόνως τὸ ἑπόμενον ᾆσμα·

Εὐχήσου με, μανοῦλά μου, 'στὰ πρῶτα κοσκινίδια.
Μὲ τὴν εὐχή μου, γυιόκα μου, Θεὸς νὰ σὲ προκόψῃ.
Εὐχήσου με, πατέρα μου, 'στὰ πρῶτα κοσκινίδια.
Μὲ τὴν εὐχή μου, γυιόκα μου, Θεὸς νὰ σὲ προκόψῃ.
Εὐχήστέ μ', ἀδερφάκια μου, 'στὰ πρῶτα κοσκινίδια.
Μὲ τὴν εὐχή μας, γυιόκα μου, Θεὸς νὰ σὲ προκόψῃ.[2]
Ἀγόρας τ' ἀναπιάνει, Ξανθὴ τ' ἀναιβατίζει
Μὲ μάνα, μὲ πατέρα, μ' ἀδέρφια, μὲ ἐξαδέρφια,
μ' οὖλο τὸ συγγενό της.

Ἀφοῦ δὲ ᾄσωσι τὸ ᾆσμα αὐτὸ μετὰ περιπαθοῦς καὶ λιγυρᾶς φωνῆς, ὑπεμφαινούσης πάντοτε τὸ δύσκολον τῆς κτήσεως τῆς εὐδαιμονίας, τρώγουσι καὶ πίνουσι περικαθήμενοι πέριξ λιτῆς τραπέζης. Μετὰ δὲ τοῦτο ἄρχονται τοῦ ἀκολούθου ᾄσματος·

Κύργιοί μου, ποιὸς τὸν κάνει αὐτὸν τὸν νέον γάμον;
Ὁ πατέρας μου τὸν κάνει αὐτὸν τὸν νέον γάμον.
Κύργιοί μου, ποιὸς τὸν κάνει αὐτὸν τὸν νέον γάμον;
Ἡ μάνα μου τὸν κάνει αὐτὸν τὸν νέον γάμον
Μὲ τ' ἄνθι, μὲ τὸ ῥόδο, μὲ τὸ φιλὶ πλεμμένον.
Τὰ ἐξαδέρφια μου τὸν κάνουν αὐτὸν τὸν νέον γάμον
Μὲ τ' ἄνθι, μὲ τὸ ῥόδο, μὲ τὸ φιλὶ πλεμμένον.
Οἱ μπαρμπάδες μου τὸν κάνουν αὐτὸν τὸν νέον γάμον
Μὲ τ' ἄνθι, μὲ τὸ ῥόδο, μὲ τὸ φιλὶ πλεμμένον.
Οἱ θειαδούλαις μου τὸν κάνουν αὐτὸν τὸν νέον γάμον
Μὲ τ' ἄνθι, μὲ τὸ ῥόδο, μὲ τὸ φιλὶ πλεμμένον.[3]

Εἶτα δὲ, ἀφοῦ καὶ ἄλλα ᾄσματα ψάλωσιν, ἀπέρχονται. Τὴν μὲν Πέμπτην αἱ γυναῖκες τοῦ ποιμνιοστασίου θὰ φέρωσι ξύλα εἰς τὴν καλύβην τοῦ γαμβροῦ, τὴν δὲ Παρασκευὴν θὰ ζυμώσωσι

1. Σκέπη νυμφικὴ, κάλυμμα τοῦ προσώπου λεπτότατον, καλύπτρα.
2. Ἐπαναλαμβάνουν τὸν αὐτὸν στίχον λέγουσαι· μπαρμπάδες μου, θειαδούλαις μου, ἐξαδέρφια μου.
3. Τὴν δὲ Πέμπτην τὸ ἑσπέρας πιάνουσι τὰ προζύμια τῆς νύμφης ᾄδοντες τὰ ἴδια ᾄσματα.

τὰς κουλούρας, καὶ θὰ γίνωσιν αἱ προσκλήσεις διὰ κουφέτων ἐντὸς τεμαχίου χαρτίου. Τὰ αὐτὰ γίνονται καὶ παρὰ τῇ νύμφῃ.

Τὸ δὲ Σάββατον τὸ ἑσπέρας προσκαλοῦνται ἅπαντες εἰς εὐωχίαν καὶ διασκέδασιν. Τότε οἱ ἀδελφοποιοὶ θὰ κατασκευάσωσι τὸ φλάμπουρον.[1]

Ὅταν δ' οἱ ἀδελφοποιοὶ ῥίπτουν τὸ μανδήλιον εἰς τὸ φλάμπουρον, ἄρχονται τοῦ ἑπομένου ᾄσματος·

Τίνος εἶν' ὁ φλάμπουρος, τ' ἄξιο καὶ τὸ κόκκινο;
Τοῦ γαμβροῦ εἶν' ὁ φλάμπουρος, τ' ἄξιο καὶ τὸ κόκκινο.
Ποιὸς τὸν ῥάφτει, ποιὸς τὸν φκειάνει, ποιὸς τὸν κατακοκ-
Μῆλα, ῥόδια τὸν γεμίζει; [κινίζει,
Ἐσύ, φλαμπουργιάρη μου, θὲ νὰ σὲ τραγουδήσω,
Νὰ σὲ πολυχρονήσω, νὰ σὲ χαρῇ ἡ μανοῦλά σου,
Νὰ σὲ 'πανδρέψῃ γλήγορα,
Νὰ βάλῃ ἄσπρο φλάμπουρον, νὰ βάλῃ κατακόκκινον.
Καὶ σεῖς, μπρατίμοι τοῦ γαμβροῦ, ῥάψτε τὸ φλάμπου-
[ρον καλά.
Θὰ γύρῃ ῥάχαις καὶ βουνά. Μὴ τὸν χαλάσουν τὰ κλαριά,
καὶ τὸν γελάσῃ ἡ πεθερά.

Μετὰ δὲ ταῦτα ξυρίζουσιν οἱ ἀδελφοποιοὶ τὸν γαμβρὸν, ᾄδουσῶν τῶν γυναικῶν καὶ κορασίων ὡς ἑξῆς·

Λούζετ' ὁ γυιὸς τοῦ βασιλιᾶ, νὰ πάῃ ν' ἀρραβωνίσῃ.
Ξουράφι μου ἀλεφαντινό, κι' ἀκόνι ἀπὸ τὴν Πόλι,
Ἀνέσια, ἀνέσια νὰ διαβῇ, τρίχα νὰ μὴ τοῦ κόψῃ.
Ἔτσ' εἶναι χάρισμα[2] ἀπ' τὰ γονικά του,
Χάρισμ' ἀπὸ τὴν μάνα του, χάρισμ' ἀπ' τὸ νουνό του.

Τὴν δὲ Κυριακὴν τὸ πρωὶ ἑτοιμάζονται, ἵνα πορευθῶσιν εἰς παραλαβὴν τῆς νύμφης. Οἱ ἀδελφοποιοὶ φροντίζουσι νὰ φέρωσιν ὅλα τὰ δῶρα τὰ προσδιορισθέντα ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ. Ἡ παρακμικρὰ ἔλλειψις παροργίζει μεγάλως τὸν πενθερὸν, διότι θεωρεῖται ὡς κακὸς οἰωνός. Μετὰ τὸ πέρας τῆς προπαρασκευῆς, προηγουμένου τοῦ φλαμπουργιάρη καὶ τῶν ἄλλων ἱππέων ἑπομένων, ἐπιμελῶς δὲ καὶ καθαρῶς ἐνδεδυμένων, ἱππεύει ὁ γαμβρὸς ἐπὶ ἵππου λευκοῦ, ᾀδόντων ἁπάντων·

Εὐχήσου με, μανοῦλά μου, τώρα 'στὸ κίνημά μου.
Μὲ τὴν εὐχή μου, γυιόκα μου, Θεὸς νὰ σὲ προκόψῃ.
Εὐχήσου με, πατέρα μου, τώρα 'στὸ κίνημά μου.
Μὲ τὴν εὐχή μου, γυιόκα μου, Θεὸς νὰ σὲ προκόψῃ.[3]
Ὅντας κινᾷ ὁ σταυραετὸς νὰ πάῃ γιὰ τὴν πέρδικα,
Σκοῦδει, φιλεῖ τὰ νύχια του, τινάζει τὰ φτερούλια του.
Βρὲ νύχια καὶ νυχάκια μου καὶ νυχοποδαράκια μου,
Τὴν πέρδικ' ἂν τὴν πιάσετε, φτερὸ νὰ μὴ τῆς βγάλτε.
Θέλω νὰ τὴ δάλω 'στὸ κλωδὶ νὰ μοῦ λαλῇ τ' ἀποταχύ.

Μετὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ ᾄσματος αὐτοῦ, πορεύονται πρὸς τὸ ποιμνιοστάσιον, ὅπου κατοικεῖ ὁ πενθερὸς, οἱ μὲν ἄνδρες ἔφιπποι, αἱ δὲ γυναῖκες πεζαί· ἅμα δ' εἶναι περὶ τὰ διακόσια βήματα μακρὰν τοῦ ποιμνιοστασίου, ἀφιππεύουσι πάντες καὶ χορεύουσι. Τρεῖς δὲ, οἱ κουλουριαραῖοι καλούμενοι, πορεύονται εἰς τὴν καλύβην τοῦ πενθεροῦ φέροντες οἶνον, τὴν κουλοῦραν καὶ τὸ ψητόν. Ἡ ὑποδοχὴ αὐτῶν γίνεται οὕτως· ἡ νύμφη εἶναι κεκρυμμένη ὄπισθεν καλύμματος, καὶ ἐξάγουσα τὴν δεξιὰν χεῖρα λαμβάνει τὴν κουλοῦραν, ἥτις εἶναι κεκομμένη εἰς τὸ μέσον· ἐξ αὐτῆς δὲ τὸ ἥμισυ δίδει εἰς τοὺς ἀδελφοποιοὺς, ὅπερ δίδουν οὗτοι τῇ πενθερᾷ, λαμβάνοντες παρ' αὐτῆς ἄλλην κουλοῦραν, ἡ δὲ πενθερὰ δωρεῖ εἰς ἕκαστον ἓν μανδήλιον. Ὅτε δ' ἐπανέρχονται, ῥίπτουν ἓν ὅπλον, καὶ τότε ὅλοι οἱ συμπέθεροι βαίνουν πρὸς τὴν καλύβην τοῦ πενθεροῦ, προηγουμένου τοῦ φλαμπουργιάρη, ὅστις ἐμπήγει τὸ φλάμπουρον εἰς τὴν θύραν τῆς καλύβης· ἡ δὲ πενθερὰ κρεμᾷ ἐπ' αὐτοῦ ἓν κόκκινον μανδήλιον. Ἀφικομένου δὲ καὶ τοῦ γαμβροῦ, ῥίπτει ἡ πενθερὰ βαμβακόσπορον, σῖτον καὶ ῥύζι, ἐνῷ ᾄδουσιν αἱ γυναῖκες καὶ αἱ κόραι τὸν ἔριππον γαμβρόν·

Τοῦτο τ' ἀρχοντόπουλο καὶ τὸ δεζυρόπουλο,
Τί ἔχασε, τί χάλευε κ' ἔρχεται χαλεύοντα,
Κ' ἔρχεται χαλεύοντα κι' ὅλο ψαχουλεύοντα;
Περδικοῦλα ἔχασε κ' ἔρχεται χαλεύοντα,
Κ' ἔρχεται χαλεύοντα κι ὅλο ψαχουλεύοντα.
Τὴν εἶχε μέσα 'στὸ κλωδὶ· μοῦ σκανταλίσθηκε τὸ κλωδὶ,
καὶ μ' ὄφυγε τ' ἀποταχύ.

Τότε ῥίπτει ὁ γαμβρὸς ἓν μῆλον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπάρχουν ἀργυρᾶ καὶ χάλκινα νομίσματα, ὅποιαν δὲ κόρην κτυπήσῃ δι' αὐτοῦ, θεωρεῖται ὡς καλὸς οἰωνὸς προσεχοῦς νυμφεύσεως ταύτης. Ἅμα δ' ἀφιππεύσῃ ὁ γαμβρὸς, κρεμῶσι πλησίον τοῦ ὠτὸς τοῦ ἵππου του ἓν κόκκινον μανδήλιον. Τότε δ' ἀναβαίνει ἐπὶ τοῦ ἵππου τοῦ γαμβροῦ ἓν παιδίον, ὄχι ὀρφανὸν, ἀλλ' ἔχον πατέρα καὶ μητέρα, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ δώσῃ ὁ πρωτοβλάμης ὁ φλαμπουργιάρης δῶρόν τι, διὰ νὰ κατέλθῃ. Τοῦτο βεβαίως προκαλεῖ τὴν εὐτυχίαν τοῦ γαμβροῦ καὶ τὴν ἀπόκτησιν ἀῤῥένων τέκνων. Μετὰ τοῦτο διανέμονται οἱ συμπέθεροι εἰς πολλὰς καλύβας πρὸς εὐωχίαν, ὁ δὲ γαμβρὸς μετὰ τῶν ἀδελφοποιτῶν εἰσέρχεται εἰς τὴν καλύβην τοῦ πενθεροῦ, ὅπου προσφέρεται αὐτῷ μία πήττα καὶ αὐγὰ μὲ μέλι. Αἱ δὲ συγγενεῖς γυναῖκες τοῦ γαμβροῦ ἀρχίζουσι νὰ κτενίζωσι τὴν νύμφην μὲ τὸ κτένι τοῦ γαμβροῦ, ᾄδουσαι οὕτως·

Ἄνοιξε, χρυσὸ σεντοῦκι, κ' ἔβγαλε χρυσὸ κτενάκι,
χρυσό, μαλαματένιο.
Κ' ἔφκειασε χρυσῇ νυφοῦλα, καὶ χρυσῇ, μαλατένια.
Κόρη μου, τό τί ξεπλέγεσαι;
Μὴ δάρ ἐγὼ ξεπλέγομαι; μανοῦλά μου μὲ ξέπλεξε.
Κόρη μου, τό τί ἀναπλέγεσαι;
Μὴ δάρ ἐγὼ ξεπλέγομαι; πατέρας μου μὲ ξέπλεξε.[1]
Κόρη μου, τό τί ἀναπλέγεσι;
Μὴ δάρ ἐγὼ ἀναπλέγομαι; μανοῦλά μου μ' ἀνάπλεξε.
Κόρη μου, τό τί ἀναπλέγεσαι;

1. Ἐπαναλαμβάνουν τὰ αὐτὰ· τὰ ἀδέρφια μου, οἱ μπαρμπάδες μου, ἢ θειάδες μου.

Μὴ δάρ ἐγὼ ἀναπλέγομαι; πατέρας μου μ' ἀνάπλεξε.
Ἄνοιξε, χρυσὸ σεντοῦκι, κ' ἔβγαλε χρυσὸ πλεξίδι,
Κ' ἔπλεξε χρυσῇ νυφοῦλα, καὶ χρυσῇ μαλαματένια.
Ἄνοιξε χρυσὸ σεντοῦκι, κ' ἔβγαλε χρυσῇ τσουφοῦλα·
Σκούφουσε χρυσῇ νυφοῦλα, καὶ χρυσῇ, μαλαματένια.
Ἄνοιξε, χρυσὸ σεντοῦκι, κ' ἔβγαλε χρυσὸ μανδήλι·
Κούκλουσε χρυσῇ νυφοῦλα, καὶ χρυσῇ, μαλαματένια.
Ἄνοιξε, χρυσὸ σεντοῦκι, κ' ἔβγαλε χρυσὸ βελόνι,
Κ' ἔῤῥαψε χρυσῇ νυφοῦλα, καὶ χρυσῇ, μαλαματένια.
Ἄνοιξε, χρυσὸ σεντοῦκι, κ ἔβγαλε χρυσῇ κοπτσοῦλα.
Κ' ἔφκειασε χρυσῇ νυφοῦλα, καὶ χρυσῇ, μαλαματένια,

Ἔπειτα δὲ ἔρχεται ὁ ἀνδράδελφος φέρων τὰ πέδιλα τῆς νύμφης, ἅτινα ἀλλάσσει ἐκ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον πόδα τρίς· ῥίπτει ἐντὸς τοῦ ἑνὸς οἶνον, χύνων τρὶς ἐκ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἕτερον πέδιλον· πίνει ὀλίγον ἐξ αὐτοῦ, δίδει καὶ τῇ νύμφῃ, ἥτις πίνει ἐπίσης. Προσθετέον ὅτι τότε τελεῖται ἡ ἱεροτελεστία.

Ἀφοῦ δ' ἔφαγον καὶ ἔπιον ᾄδοντες καὶ χορεύοντες, ἑτοιμάζονται πρὸς ἀναχώρησιν. Τότε θέτουν εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας τὴν προῖκα, ἐφ' ἧς κάθεται ὁ ἀδελφὸς τῆς νύμφης, ζητῶν δῶρον, ἵνα ἐπιτρέψῃ τὴν παραλαβήν· δίδουσι δῶρόν τι αὐτῷ καὶ παραλαμβάνουσι τὴν προῖκα.

Ὁ δὲ γαμβρὸς σύρει ἐκ τῆς χειρὸς τὴν νύμφην, ὅτε οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ᾄδουσιν·

Εὐχήσου με, μανοῦλά μου, τώρα 'στὸ κίνημά μου.
Μὲ τὴν εὐχή μου, κόρη μου, Θεὸς νὰ σὲ προκόψῃ.
Εὐχήσου με, πατέρα μου, τώρα 'στὸ κίνημά μου.
Μὲ τὴν εὐχή μου, κόρη μου, Θεὸς νὰ σὲ προκόψῃ.[1]

Τότε ἡ μήτηρ θέτει ἐντὸς καπακίου νερὸν καὶ ἁλάτι, ὅπερ λυόνουσα ῥαντίζει τὴν νύμφην καὶ τὸν γαμβρὸν, εὐχομένη καλοῤῥοίζικον γάμον, καὶ λέγουσα τῇ νύμφῃ· ὅ,τι σοῦ εἶπα, νερὸ κι' ἁλάτι. Τοῦτο δηλοῖ, ὅτι ὡς λυόνει ἐντὸς τοῦ ὕδατος τὸ ἅλας, οὕτω νὰ λυώσῃ πᾶσα κατάρα, ἥν ποτε ἐν τῇ ὀργῇ της ἐξέφερε κατὰ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. Τὸ καπάκι αὐτὸ θέτει εἰς τὸν ντορβᾶν τῆς νύμφης· ἡ δὲ νύμφη προσκυνεῖ κε καλυμμένη διὰ τοῦ κούκλου καὶ φιλεῖ τὸν πόδα καὶ τὴν χεῖρα τοῦ πατρὸς, τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν της. Τότε ἡ μήτηρ τῆς νύμφης δωρεῖται εἰς αὐτὴν μίαν ὄρνιθα. Ἐν σπουδῇ προσπαθοῦσι τίς νὰ πρωτοϊππεύσῃ, ἀλλὰ πάντοτε πρῶτος ἱππεύει ὁ γαμβρός· ἡ δὲ νύμφη ἱππεύει ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ἵππου, ὃν ἔφερεν ὁ γαμβρὸς ἔριππος. Τότε πλησιάζουσι τὸν γαμβρὸν πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς νύμφης, ὅτε ὁ γαμβρὸς περιφέρει τὴν χεῖρα περὶ τὴν κεφαλὴν τῆς νύμφης κρατῶν νόμισμα ἀργυροῦν, ὅπερ δίδει τῇ νύμφῃ, ἥτις λαμβάνει αὐτὸ φιλοῦσα τὴν χεῖρά του. Ἔπειτα ἐκβάλλει τὴν μάχαιραν, ἣν περιφέρει σταυροειδῶς περὶ τὴν κεφαλὴν τῆς νύμφης, κτυπῶν τρὶς τὴν πλάτην αὐτῆς. Αἱ γυναῖκες ᾄδουσιν·

Ἀδέρφια μου, μπαρμπάδες μου, θειάδες μου.
Ἔβγα, 'κόνα 'κονισμένη, σὰν μηλιὰ λουλουδισμένη.
Δὲν μ' ἀρίνει ὁ πόνος νἄβγω ἀπὸ τὴν χρυσῇ μου μάνα.[1]

Ἅμα δ' ἄρχονται τῆς ἀναχωρήσεως ᾄδουσι·

Μὴ σᾶς ἐκακοφάνηκε ποῦρθαμε 'στὸ χωριό σας;
Ἐμεῖς τὴν νύφη πήραμε, καὶ τὸ χωριὸ 'δικό σας.
Ξεκίνησ' ἡ λεπτοκαρυὰ μ' ὅλα τὰ λεπτοκάρια,
Ξεκίνησε κι' ὁ 'Αντρίτσος μας μ' ὅλα τὰ παληκάρια.
Καὶ πᾶνε νὰ πατήσουνε τῆς Λειβαδιᾶς τὸν κάμπο,
Νὰ πάρουν ἄσπρα καὶ φλωριὰ, νὰ πάρουν καὶ μία παπ-
[παδιά,
Νᾶχῃ κορμὶ γιὰ φόρεμα, καὶ μέση γιὰ ζωνάρι.

Τότε ἑκατέρωθεν ῥίπτουν ὅπλα βαδίζοντες πρὸς τὴν κατοικίαν τοῦ γαμβροῦ, ὅτε εἷς τῶν ἀδελφοποιτῶν ἀφαιρεῖ τὸ πέδιλον ἐκ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς τῆς νύμφης, ὅπερ φέρει εἰς τὴν πενθερὰν, ὡς τεκμήριον τῆς προσεχοῦς ἐλεύσεως τῆς νύμφης. Ἡ πενθερὰ δωρεῖται αὐτῷ ἓν μανδήλιον, αὐτὸς δὲ ἐπαναφέρει τὸ πέδιλον τῆς νύμφης καὶ ἅπαντες πορεύονται εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ γαμβροῦ. Ἅμα πλησιάσωσιν, ἑκατέρωθεν ἄρχεται πυροβολισμὸς διαρκὴς· φθάσαντας δὲ εἰς τὴν καλύβην τοῦ πενθεροῦ ῥαντίζουσι καὶ πάλιν μὲ βαμβακόσπορον καὶ τὰ ἄλλα.

Προκειμένου δὲ ν' ἀφιππεύσῃ ἡ νύμφη ᾄδουσιν αἱ γυναῖκες·

Πέζα μῆλο, πέζα ῥόδο, πέζα δροσερὸ σταφύλι.
Δὲν πεζεύω, καμαρώνω, χάρισμα πολὺ γυρεύω
Ἀπ' τὸν κύριο πενθερόν μου νὰ μοῦ δώσῃ νὰ πεζεύσω.[2]

Ἀφοῦ ὑποσχεθοῦν αὐτῇ δῶρόν τι, τῇ δίδουν μίαν κουλοῦραν, ἣν κόπτει εἰς τέσσαρα μέρη, πετῶσα σταυροειδῶς αὐτά· ἐπίσης δὲ χύνει ἐνώπιον τῆς κεφαλῆς τοῦ ἵππου σταυροειδῶς οἶνον.

Ἀφιππευσάσης τῆς νύμφης ᾄδουσιν αἱ γυναῖκες·

Σὰν δασιὰ 'ν' τὰ κυπαρίσσια,
Ἀριψέ τα μία ψίχα,
Νὰ διαβῇ ὁ γαμβρός κ' ἡ νύφη,
Νὰ διαβοῦν κ' οἱ συμπεθέροι.

Ἐνῷ πρόκειται νὰ εἰσέλθῃ ἡ νύμφη εἰς τὴν καλύβην, ῥίπτουσιν εἰς τὸν οὐδὸν τῆς θύρας μίαν μάχαιραν, ἣν ὅτε ὑπερπηδᾷ, ᾄδουσιν αἱ γυναῖκες·

Ἀδ' αὐτοῦ πουλιὰ νὰ βγάλῃς.
Καὶ ἀδ' αὐτοῦ νὰ τὰ πετάξῃς.

Εἶτα δὲ κρεμῶσιν εἰς τὴν μέσην τῆς νύμφης ἕνα στατῆρα· ὁδηγουμένη δὲ ὑπ' ἄλλων γυναικῶν, καὶ ἰδίᾳ ὑπὸ τῆς νυμφευτρίας, θέτει τὴν χεῖρά της ἐντὸς τοῦ ἀλευροσάκκου καὶ ἐντὸς τοῦ τυροῦ. Ἡ νύμφη προσκυνεῖ ἀδιακόπως· δὲν τρώγει μετὰ τῶν ἄλλων· ἅμα λάβῃ καιρὸν, τρώγει μόνη ὡά τινα.

Τὸ δ' ἑσπέρας εἶναι ἡ ἐπίσημος εὐωχία, παρατιθεμένων καὶ τῶν δώρων τοῦ νουνοῦ, τοῦ ψητοῦ, τῆς κουλούρας καὶ τοῦ οἴνου. Ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ προσκεκλημένοι κατ' ἔθος φέρουσιν

1. Τὸ φλάμπουρον εἶναι μακρὰ καλαμίνη συνήθως ῥάβδος, εἰς ἧς τὸ ἄκρον τοῦ ἄνω μέρους σχηματίζουσι σταυρὸν ἀπὸ τρία μῆλα, κρεμῶντες εἰς τὴν ἄκραν μανδήλια κόκκινα.

2. Ἐδῶ εἶναι χαλασμένον τὸ μέτρον. Ἴσως συμπληρωτέος ὁ στίχος οὕτως·
Ἔτσ' εἶναι χάρισμ' [ἀπὸ 'μᾶς κι'] ἀπὸ τὰ γονικά του.

3. Ἐπαναλαμβάνουν τὰ αὐτὰ, ᾄδοντες· ἀδερφάκια μου, μπαρμπάδες μου, θειάδες μου.

1. Ἐπαναλαμβάνουν τὰ αὐτὰ· τὰ ἀδέρφια μου, οἱ μπαρμπάδες μου, ἢ θειάδες μου.

1. Εἶτα ἐπαναλαμβάνουν τὰ αὐτὰ· ἀδέρφια μου, μπαρμπάδες μου, θειάδες μου.

1. Ἐπαναλαμβάνουν, ἀπὸ τὸν χρυσόν μου πατέρα, ἀπὸ τὰ χρυσᾶ μου ἀδέρφια.

2. Ἐπαναλαμβάνεται· ἀπ' τὴν κόρια πενθερά μου καὶ ἀπὸ τὰ ἀνδραδέρφια μου.

οἶνον καὶ μίαν κουλοῦραν, οἱ δὲ πλησιέστεροι συγγενεῖς καὶ ἀμνόν.

Οὕτω διὰ τῆς ἀλληλοβοηθείας ἐλαττοῦνται αἱ δαπάναι τοῦ πενθεροῦ· ἄλλως οἱ πτωχοὶ δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ὑποστῶσι τὴν δαπάνην τοῦ γάμου.

Ἀφοῦ ἑτοιμασθῶσι τὰ φαγητά, κάθηνται κυκλοτερῶς· ἐνῷ δὲ λιανίζουσι τὸ ψητὸν τοῦ νουνοῦ, ᾄδουσι·

Τοῦ νουνοῦ μας τὸ ψημμένο ἀπ' τὴν Πόλι εἶναι φερμένο,
Κι' ἀπ' τὴ Σύρα διαβημένο,
Κι' ὅποιος πάει νὰ τὸ κόψῃ, τὸ χεράκι του νὰ κόψῃ,
Καὶ ποτὲ μὴ τὸ γιατρέψῃ.
Ἀπ' τὴν Πόλι ἀπάνω 'πῆγα, τέτοιο νειὸ νουνὸ δὲν εἶδα·
Τέτοιο νειό, τέτοιο πετρίτη,
Τέτοιο καστροπολεμίτη.
Μὲ τὰ κάστρα πολεμάει, ὅσο ν' ἀποστεφανώσῃ.
Εἰς τὴν Πόλι ἀπάνω 'πῆγα, τέτοιο νειὸ νουνὸ δὲν εἶδα.
Τοῦ νουνοῦ μας ἡ φλοκάτα ἀπ' τὴν Πόλι εἶναι φερμένη,
Καὶ 'στὴ Σύρα διαβημένη, 'στὴν ἀμυγδαλιὰ ἀπλωμένη.

Οἱ ἀδελφοποιοὶ λέγουσι πόσα δῶρα ἔφερεν ὁ νουνός, καὶ ἐνῷ πίνουσιν ἐκ τοῦ οἴνου του ᾄδουσι·

Τοῦ νουνοῦ μας τὸ γεμάτο, τὸ ζαχαρομυγδαλάτο,
Τιμημένο κ' ἀξιωμένο, 'στὸ Θεὸ εὐχαριστημένο.

Ἡ εὐωχία ἐξακολουθεῖ ἐπὶ ὥρας πολλάς, τοῦ οἴνου διὰ τῆς τσότρας ἀδιακόπως περιφερομένου, καὶ τοῦ ᾄσματος διακοπτομένου. Οὕτω δὲ κεκορεσμένοι ὑπό τε οἴνου καὶ κρέατος ἀπέρχονται ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν κατοικίαν.

Τὴν Δευτέραν δὲ τὸ πρωΐ, ἀφοῦ αὖθις εὐωχήσωσιν οἱ ἄνδρες, ὁδηγοῦσιν αἱ γυναῖκες τὴν νύμφην εἰς τὴν τράπεζαν ῥέρουσαι κόσκινον, ἐν ᾧ ἔθεσαν μανδήλια καὶ περικνημίδας. Ἡ νύμφη ἄρχεται ἐκ δεξιῶν προσκυνοῦσα καὶ ῥίπτουσα ἐπὶ τοῦ ὤμου ἑκάστου ἀνδρὸς ἓν δῶρον· εἰς ἀντάλλαγμα δίδουσι τῇ νύμφῃ ἓν ἀργυροῦν νόμισμα.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἄρχεται ὁ χορός· ᾄγουσι δ' αἱ γυναῖκες καὶ τὴν νύμφην εἰς τὸν χορόν, ἣν θέτουσιν ἐν μέσῳ τοῦ γαμβροῦ καὶ τοῦ νουνοῦ, ᾄδουσαι ὡς ἑξῆς·

Ἔβγα, μανοῦλα πεθερά, νὰ 'δῇς τὴ νύφη 'στὸ χορό
Πῶς σειέται, πῶς λυγίζεται, πῶς βεργοκαμαρίζεται,
Κι' ἀπ' τὸ καμάρι τοῦ γαμβροῦ δὲν σειέται, δὲν λυγίζεται,
δὲν βεργοκαμαρίζεται.
Δὲν ἀκοῦς, κυράτσα νύφη,
Τί σοῦ λέει τ' ἅγιο Βαγγέλιο;
Νὰ τιμᾷς τὸν πεθερό σου,
Πάντα τιμημένη νᾶσαι.
Δὲν ἀκοῦς, κυράτσα νύφη,
Τί σοῦ λέει τὸ ἅγιο Βαγγέλιο;
Νὰ τιμᾷς τὴ πεθερά σου,
Πάντα τιμημένη νᾶσαι,
Νὰ τὴν 'πῇς, κυράτσα μάνα,
Νὰ σὲ 'πῇ, κυράτσα νύφη.
Δὲν ἀκοῦς, κυράτσα νύφη,
Τί σοῦ λέει τ' ἅγιο Βαγγέλιο;
Νὰ τιμᾷς τὰ ἀνδραδέλφια,
Πάντα τιμημένη νᾶσαι.
Νὰ τιμᾷς καὶ τὸ νουνό σου,
Πάντα τιμημένη νᾶσαι.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ ᾄσματος αὐτοῦ παιδίον ὄχι ὀρφανόν, ἀλλὰ μὲ μάναν καὶ μὲ πατέρα, χωρίζει τὴν νύμφην ἀπὸ τὸν γαμβρόν· ὁδηγεῖ αὐτὴν ἡ νυμφεύτρια εἰς τὴν καλύβην, ὅπου ἔρχονται μετ' ὀλίγον καὶ οἱ ἄνδρες, καὶ ἀφαιροῦσι τὸν κοῦκλον τῆς νύμφης. Ἔπειτα ἐκβάλλουσιν ἐκ τῶν σάκκων τὴν προῖκα, ἣν ἀπαριθμεῖ εἷς ἀδελφοποιτός· ἀφαιροῦσι δὲ καὶ τὰ μῆλα ἐκ τοῦ φλαμπούρου, ἅτινα τρώγουσιν οἱ ἀδελφοποιτοί. Τότε παραθέτει τράπεζαν ἡ νύμφη, δίδουσα δῶρα μανδήλια, ζώνας, περικνημίδας, ἀνθ' ὧν λαμβάνει νομίσματα ἀργυρᾶ. Δίδει δῶρόν τι καὶ πρὸς τὸν ἀναχωροῦντα κουμπάρον, ὃν προπέμπουν πυροβολοῦντες.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἡ νύμφη πηγαίνει εἰς τὴν κρήνην συνοδευομένη ὑπὸ ἑνὸς ἢ δύο παιδίων, φέρουσα δύω ἀγγεῖα. Κατὰ πρῶτον ῥίπτει χάλκινόν τι ἢ ἀργυροῦν νόμισμα ἐντὸς τοῦ ὕδατος, χαιρετίζουσα οὕτω τὴν κρήνην.

Τὴν προσεχῆ Τετάρτην ὑπάγει ἡ νύμφη εἰς τὸ ῥεῦμα καὶ πλύνει τὰ τοῦ οἴκου, καὶ ἰδίως τὰ στρωσίδια.

Οὕτω περατοῦται ὁ γάμος· τὴν δὲ πρώτην Κυριακὴν τελοῦνται τὰ ἐπιστρόφια. Μετά τινων ἀδελφοποιτῶν ἐπισκέπτεται ὁ γαμβρὸς τὸν πενθερόν, ὅπου εὐωχοῦνται· τὴν δ' ἀμέσως ἑπομένην Κυριακὴν ἐπισκέπτεται ὁ πενθερὸς τὸν γαμβρόν.[1]

ΠΕΡΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΟΣ

[Ἐκ τῶν τοῦ Σμάιλ. Ἰδὲ φυλλ. 75, σ. 358.]

Πρὸς διαμόρφωσιν τοῦ ἤθους τοῦ ἀνθρώπου συντελοῦσιν ἄπειρα πράγματα, ἐξαρτώμενα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀφ' ἑκάστου ἀτόμου. Οὐδεμία ἡμέρα παρέρχεται ἄνευ διδασκαλίας καὶ ἄνευ προτροπῆς εἰς τὸ κακὸν ἢ εἰς τὸ ἀγαθόν. Οὐδεμία πρᾶξις ὑπάρχει, ὅσον μικρὰ καὶ ἂν εἶναι, ἥτις δὲν σύρει ὄπισθεν αὐτῆς τοσαύτας συνεπείας, ὡς οὐδεμία ὑπάρχει θρὶξ μὴ ῥίπτουσα σκιάν. Ἡ μήτηρ τοῦ Σχλιμμελπένιγκ συνετώτατα ἔπραττεν ὁσάκις συνεβούλευεν αὐτῷ νὰ μὴ ὑποχωρῇ εἰς τὰ μικρὰ πράγματα, διότι ὅσον καὶ ἂν καταφρονῇ τις αὐτὰ μετὰ παρέλευσιν χρόνου ἀποκτῶσι δύναμιν καὶ δεσποτείαν ἐφ' ἡμῶν.

Ἑκάστη πρᾶξις, ἑκάστη σκέψις, ἕκαστον αἴσθημα συντελεῖ εἰς τὸ νὰ μορφώσῃ τὸ ἦθος, τὰς ἕξεις καὶ τὴν διάνοιαν ἡμῶν, καὶ ἀσκεῖ ἐπίδρασιν ἀναπόφευκτον ἐφ' ὅλων τῶν γεγονότων τοῦ μέλλοντος βίου· ὁ χαρακτὴρ λοιπὸν τοῦ ἀνθρώπου ὑφίσταται ἀδιάκοπον ἀλλοίωσιν πρὸς τὸ καλὸν ἢ τὸ κακόν, ὁτὲ μὲν ὑψούμενος ὁτὲ δὲ ταπεινούμενος. «Δὲν ὑπάρχει, λέγει ὁ Ῥουσκέν, οὐδεμία μωρία, οὐδὲν σφάλμα τοῦ βίου μου, ὅπερ δὲν ἐστράφη κατ' ἐμοῦ ἀφαιρέσαν τὴν εὐθυμίαν μου, καὶ μειώσαν τὰ πλεονεκτήματά μου, ἐνῷ πᾶν ὅ,τι ἔπραξα γενναῖον κατὰ τὸ παρελθόν, πᾶν ὅ,τι ἐθεώρησα ἀγαθὸν καὶ ἐνάρετον μὲ παρηκολούθει κατὰ πόδας καὶ μὲ ἐβοήθει».

Ἀγαθὸν χαρακτῆρα δὲν δύναταί τις νὰ ἀποκτήσῃ ἄνευ προσπαθείας. Ἀπαιτεῖται κατ' ἀνάγκην ἄσκησις συνεχής, ἀκοίμητον ὄμμα καὶ θέλησις. Ἐὰν ἀπαντήσῃ δυσκολίας, προσκόμματα, στιγμιαίας ἀποτυχίας, πρέπει ν' ἀγωνισθῇ κατ' αὐτῶν καὶ καταβάλῃ. Πνεῦμα σταθερὸν καὶ καρδίαν ἀγαθὴν ἔχων, ἂς μὴ ἀποβάλῃ τὴν ἐλπίδα. Ἡ ἐπιθυμία μόνη τῆς προόδου καὶ τῆς ἀναβάσεως εἰς ὑψηλοτέραν βαθμίδα ἐμπνέει καὶ ζωογονεῖ. Καὶ ὁπόταν δὲ, μεθ' ὅλας τὰς προσπαθείας, δὲν φθάσῃ τις εἰς τὸν σκοπόν, πάλιν αἰσθάνεται ἑαυτὸν βελτίονα.

Ἕκαστος ἡμῶν λαμβάνων ὡς ὁδηγὸν ἑαυτοῦ τὸ φῶς τῶν μεγάλων παραδειγμάτων καὶ πᾶν ὅ,τι εὐγενὲς ὑπάρχει ἐν τῇ ἀνθρωπότητι, ἔχει δικαίωμα καὶ καθῆκον ν' ἀποσκοπήσῃ καὶ αὐτὸς εἰς μίαν θέσιν πλησίον τῶν μεγάλων πρωτοτύπων.

Ὁ χαρακτὴρ καταφαίνεται ἐν ταῖς πράξεσιν, ἃς διηύθυναν καὶ ἐνέπνευσαν ἀρχαί, ἀκεραιότης καὶ πρακτικὴ σύνεσις, διότι ἐπὶ τούτων ἡ ἀτομικὴ θέλησις λαμβάνει τὴν ὑψηλοτέραν αὐτῆς θέσιν, ἐνεργοῦσα ὑπὸ τὰ προστάγματα τῆς θρησκείας, τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς λογικῆς.

Καίτοι τὰ παραδείγματα ἀσκοῦσι πάντοτε μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς μορφώσεως τοῦ χαρακτῆρος, ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον στήριγμα αὐτοῦ. Αὕτη μόνη ὑποβοηθεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐν τῷ βίῳ καὶ δίδει εἰς ἕκαστον θάρρος καὶ αὐτοβουλίαν. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ἄρξῃ ἑαυτοῦ, ἔλεγεν ὁ Δανιὴλ ποιητὴς ἐπὶ Ἐλισάβετ, ἢ ἐν τῷ κόσμῳ θέσις αὐτοῦ εἶναι ἡ εὐτελεστάτη. Ἄνευ βαθμοῦ πρακτικῆς δυνάμεως καὶ δραστικῆς μετὰ θελήσεως μεμιγμένης καὶ συνέσεως, ὧν ἡ μὲν ἀποτελεῖ τὴν ῥίζαν, ἡ δὲ τὸ στέλεχος τοῦ χαρακτῆρος, ἡ ζωὴ εἶναί τι ἀμρίβολον καὶ ἄσκοπον, ὅμοιον πρὸς στάσιμον ὕδωρ, ἐνῷ ἀνάγκη νὰ ὁμοιάζῃ πρὸς τὸ ῥέον ἀδιακόπως, ὅπερ οὕτω μόνον παρέχει ὠφελείας ἐπὶ τῆς χώρας, ἣν διαβρέχει.

Ὅταν δὲ τὰ στοιχεῖα ἐξ ὧν συνίσταται ὁ χαρακτὴρ εἶναι ἡνωμένα διὰ θελήσεως εὐτόλμου, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ὑψηλῶν ἐμπνεύσεων διατελούσης, ὁ ἄνθρωπος γενναίως εἰσέρχεται καὶ ἐμμένει εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος, ἀδιαφορῶν ἂν τοῦτο ἐπήνεγκεν αὐτῷ ὑλικὰς προσωρινὰς βλάβας. Τότε δὲ δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἔρθασεν εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν τῆς τελειότητος. Ὅταν ὅμως κέκτηται ἐνεργητικὸν χαρακτῆρα, ἀλλ' ἐστερημένον εὐθύτητος καὶ ἀγαθότητος, εἶναι προσωποποίησις τοῦ κακοῦ. Μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων δὲ τοῦ εἴδους τούτου καταριθμοῦνται αἱ προμερώτεραι μάστιγες καὶ οἱ φθορεῖς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι κακοῦργοι, οὓς ἡ Πρόνοια, ἐν ταῖς ἀνεξερευνήτοις αὐτῆς βουλαῖς, ἐξελέξατο ἐπίτηδες, ὅπως ἐπὶ τῆς γῆς τελέσῃ τῆς καταστροφῆς τὸ ἔργον.

Ὁ εὐγενοῦς χαρακτῆρος ἄνθρωπος εἶναι εὐσυνείδητος, ἡ δ' εὐσυνειδησία αὐτοῦ καταφαίνεται ἐν τοῖς ἔργοις, ἐν τοῖς λόγοις καὶ ἐν γένει ἐν πάσαις ταῖς πράξεσιν. Ὅταν ὁ Κρόμβελλ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸ Παρλαμέντον νὰ δοθῶσιν αὐτῷ στρατιῶται, ὅπως ἀντικαταστήσῃ τοὺς μισθωτοὺς καὶ τοὺς μεθύσους, οἵτινες εἶχον πληρώσει τὸν στρατὸν τῆς Δημοκρατίας, εἶπεν, ὅτι ἐπεθύμει νὰ δοθῶσιν αὐτῷ ἄνθρωποι ἔχοντες συνείδησιν τῶν πράξεών των.

Ἡ ἐνεργὸς θέλησις εἶναι ἡ ψυχὴ ὅλων τῶν μεγάλων χαρακτήρων. Ἔνθα εὑρίσκεται, ὑπάρχει ζωή, ἔνθα δὲν εὑρίσκεται, ἀδυναμία καὶ ἀποθάρρυνσις. Ὁ ἰσχυρὰς θελήσεως ἀνὴρ καὶ τὸ ῥέον ὕδωρ χαράσσει τὴν ἑαυτοῦ πορείαν, λέγει παροιμία τις. Ὁ ὑπὸ τοῦ πυρὸς τοιαύτης θελήσεως ἐμπνεόμενος, οὐ μόνον αὐτὸς γινώσκει ποῦ ῥέρεται, ἀλλὰ σύρει καὶ τοὺς ἄλλους ὄπισθέν του, ἑλκύει τὸ σέβας αὐτῶν, τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ὑποταγήν. Τοιοῦτοι ἄνδρες ἦσαν ὁ Ἑρρῖκος Δ', ὁ Τυρέννιος, ὁ Κρόμβελλ, ὁ Βασιγκτών, ὁ Βελλιγκτών. Τὰ παραδείγματα δὲ τῶν μεγάλων αὐτῶν ἀνδρῶν ἔχουσί τι τὸ ἐπιδημικόν· ὁ γενναῖος ἀνὴρ ἐμπνέει γεναιότητα εἰς τὸν δειλὸν καὶ ἀναγκάζει νὰ βαδίζῃ ὄπισθέν του· Ὅλοι οἱ ναῦται, οἵτινες εἶχον ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν τὸν Νέλσωνα, ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς ἐμπνεομένους ὑπὸ τοῦ ἡρωϊσμοῦ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου.

Εἴς τινας περιστάσεις ὁ χαρακτὴρ ἐνεργεῖ ὡς διὰ μαγείας, ὡς ἂν οἱ κεκτημένοι αὐτὸν ἄνδρες ἦσαν τὰ ὄργανα ὑπερφυσικῆς τινὸς δυνάμεως. Ὁ Πομπήϊος ἔλεγεν: ἀρκεῖ νὰ κτυπήσω τὸν πόδα ἐπὶ τῆς γῆς τῆς Ἰταλίας, ὅπως συναθροίσω στρατόν. Εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Πέτρου Ἐρημίτου πᾶσα ἡ Εὐρώπη ἐξηγέρθη καὶ ὥρμησεν εἰς τὴν Ἀσίαν. Λέγουσι περὶ τοῦ Καλίφου Ὀμὰρ ὅτι ἡ ῥάβδος του ἐνέπνεε πλειότερον τρόμον, παρὰ τὸ ξίφος ἄλλων τινῶν. Τὰ ὀνόματα μόνα τινῶν ἀνδρῶν ἀντηχοῦσιν ὡς φωνὴ σάλπιγγος.

Ἡ ὁδὸς, ἣν διήνυσαν καθ' ἅπαντα αὐτῶν τὸν βίον μεγάλοι τινὲς ἄνδρες, μένει ὡς μνημεῖον διαρκὲς τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας. Ὁ ἄνθρωπος θνήσκει καὶ ἐξαφανίζεται, ἀλλ' αἱ γνῶμαι αὐτοῦ καὶ αἱ πράξεις ἐπιζῶσι καὶ χαράσσουσιν ἐπὶ τῆς φυλῆς του ἀνεξάλειπτα σημεῖα. Οὕτω δὲ παρατείνεται καὶ διαιωνίζεται ἡ ἀνοὴ, ἡ ζωογονήσασα τὸν βίον του, αἱ δὲ γνῶμαι αὐτοῦ καὶ αἱ ἐπιθυμίαι ὑποτυπούμεναι συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ μορφώσωσι τὴν ὄψιν τοῦ μέλλοντος. Φάροι ἀληθεῖς ἀνθρωπίνης προόδου, κληθέντες φαίνε-

1. Ἀδελφοποιός.

ται ἐπίτηδες ὅπως φωταγωγήσωσι τὴν ἠθικὴν ἀτμοσφαῖραν τὴν περιβάλλουσαν αὐτοὺς, διαχέουσιν ἔτι μετὰ θάνατον τὸ φῶς αὐτῶν ἐπὶ τὰς μεταγενεστέρας γενεάς.

Φυσικὸν δ' εἶναι νὰ τιμᾷ τις τοὺς ὄντως μεγάλους τούτους ἀνθρώπους· διότι καθαγιάζουσι τὸ ἔθνος εἰς ὃ ἀνήκουσι, σύρουσιν ὄπισθέν των οὐ μόνον τοὺς συγχρόνους, ἀλλὰ καὶ τοὺς μεταγενεστέρους· τὸ δὲ ἔνδοξον παράδειγμά των, αἱ σκέψεις καὶ τὰ ἔργα καθίστανται ἡ κληρονομία τῆς φυλῆς των. Συνδέουσι τὸ παρὸν πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ παρασκευάζουσι βέλτιον μέλλον. Ἄρουσι διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὴν σημαίαν τῶν ἀρχῶν, ὑποστηρίζουσι τὴν ἀνθρωπίνην ἀξίαν καὶ ἐμφυσῶσιν εἰς τὰς ψυχὰς παραδόσεις καὶ ὁρμὰς ἀγαθὰς καὶ εὐγενεῖς. Οὗτοι εἶναι οἱ ἐργάται τῆς ἱστορίας, οὗτοι ἀποτελοῦσι τὴν ἀριστοκρατίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ τυποῦσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἐν ᾧ ἔζησαν, καὶ εἰς τὸ ἔθνος, ἐξ οὗ παρήχθησαν, τὴν σφραγῖδα τῆς ἰδίας αὐτῶν διανοίας.

Ὅπως ὅμως ἐκτιμήσωμεν τὰς ἀρετὰς ἑνὸς ἔθνους δὲν πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν τοὺς μεγάλους μόνον ἄνδρας, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τὸν χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον ἔχουσι καὶ τὰ πλήθη αὐτοῦ. Ὅταν ὁ Βασιγκτὼν Ἰρβιγκ ἐπεσκέφθη τὸ Ἀβοτσφόρ, ὁ Βάλτερ Σκὼτ συνέστησεν αὐτὸν εἰς πολλοὺς τῶν φίλων του, καὶ εἰς αὐτοὺς ἔτι τοὺς ἁπλοῦς χωρικούς· «Θὰ δείξω ὑμῖν, εἶπεν ὁ Σκὼτ εἰς τὸν Ἰρβιγκ, τινὰς τῶν ἀγαθῶν καὶ ἀληθῶν χωρικῶν Σκώττων. Δὲν γνωρίζεται ἔθνος τι μόνον διὰ τῶν εὐγενῶν ἀνθρώπων, διὰ τῶν ὡραίων Κυρίων καὶ Κυριῶν, διότι οὗτοι εὑρίσκονται πανταχοῦ, καὶ πανταχοῦ εἶναι ὅμοιοι». Οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες, οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ ἱερεῖς παριστῶσι τὴν διανουμένην δύναμιν τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἱδρύουσι βιομηχανικὰ καταστήματα καὶ ἀνοίγουσι νέα στάδια, καθὼς καὶ ἡ πληθὺς τοῦ ἐργατικοῦ ὄχλου, μεταξὺ τοῦ ὁποίου ἀναφαίνεται ἐνίοτε τὸ ἀληθὲς ἐθνικὸν πνεῦμα, αὐτοὶ ὄντως ἀποτελοῦσι τὴν ζωτικὴν δύναμιν καὶ τὴν ἀληθῆ βάσιν μιᾶς χώρας.

Καὶ τὰ ἔθνη καθὼς καὶ τὰ ἄτομα ἔχουσι τὸ ἴδιον ἦθος, δι' οὗ ἀναγνωρίζονται. Ἐν ταῖς συνταγματικαῖς μάλιστα κυβερνήσεσιν, ἐν αἷς ὅλαι αἱ κοινωνικαὶ τάξεις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον καλοῦνται εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ὁ ἐθνικὸς χαρακτὴρ ἐξαρτᾶται φυσικῶς ἀπὸ τὰς ἠθικὰς ἰδιότητας μᾶλλον τοῦ μεγαλειτέρου ἀριθμοῦ, παρὰ τοῦ μικροτέρου. Τὰ αὐτὰ δὲ προσόντα τὰ ὁρίζοντα τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀτόμων, ὁρίζουσι καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν ἐθνῶν· *ἔθνος εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἀπαντᾶται εἰλικρίνεια, τιμὴ καὶ θάρρος, τὸ ὁποῖον δὲν ἀποβλέπει εἰς ὑψηλοὺς σκοπούς, ὀλίγον ἐκτιμᾶται ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν.*

Οἱ θεσμοὶ, ὅσον καλοὶ καὶ ἂν εἶναι αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὶ, δὲν ἀρκοῦσιν ὅπως χαρακτηρίσωσι τὸν τύπον τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι κατὰ μέρος λαμβανόμενοι καὶ τὸ πνεῦμα ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐμπνέονται. Ἡ κυβέρνησις ἐπὶ τέλους δὲν εἶναι καλλιτέρα τοῦ λαοῦ, τὸν ὁποῖον διοικεῖ. Ἐὰν τὰ πλήθη ἔχωσιν ὑγιὰ συνείδησιν, ἠθικότητα καὶ ἀγαθὰς ἕξεις, τὸ ἔθνος θὰ διευθύνεται ἐντίμως καὶ εὐγενῶς, ἀλλ' ἐὰν τοὐναντίον εἶναι διεφθαρμένα, ἐγωϊστικὰ, ἄνευ συναισθήσεως τῆς τιμῆς, ἐὰν δὲν ἀναγνωρίζωσιν οὔτε πίστιν οὔτε νόμον, ἡ δεσποτεία τῶν φαύλων καὶ τῶν πονηρῶν θὰ ἐπέλθῃ ὡς ἀναπόφευκτος συνέπεια.

Τὸ μόνον πρόχωμα, ὅπερ δύναται νὰ ἐγείρῃ τις εἰς τὸν δεσποτισμὸν τῆς δημοσίας γνώμης, εἴτε ἐκ τῆς πλειοψηφίας ἀποῤῥέει, εἴτε ἐκ τῆς μειοψηφίας, εἶναι ἡ περφωτισμένη ἀτομικὴ ἐλευθερία καὶ ἡ ἄκρα καθαρότης τοῦ χαρακτῆρος· ἄνευ τούτου εἰς τὸ ἔθνος δὲν ὑπάρχει οὔτε ἀνδρικὴ ἰσχὺς, οὔτε ἀληθὴς αὐτονομία. Τὰ πολιτικὰ δὲ δικαιώματα ὅσον καὶ ἂν εἶναι πλήρη δὲν δύνανται νὰ ὑψώσωσι λαὸν ἔχοντα μέλη διεφθαρμένα. Ὅσῳ τὸ σύστημα τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας εἶναι πλῆρες καὶ σεβαστὸν, τόσῳ ὁ ἀληθὴς χαρακτὴρ τοῦ λαοῦ ἀντανακλᾶται ὡς ἐπὶ κατόπτρου εἰς τοὺς νόμους καὶ τὴν κυβέρνησίν του. Ἡ πολιτικὴ ἠθικὴ δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ὕπαρξιν μόνιμον, βασιζομένη ἐπὶ τῆς ἀτομικῆς ἀνηθικότητος. Ἡ ἐλευθερία αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἐν ταῖς χερσὶ λαοῦ διεφθαρμένου ἀποβαίνει κακὸν, καὶ ἡ εἰλικρίνεια τοῦ τύπου καθίσταται μόνον πρόφασις πρὸς τὴν ἀκολασίαν καὶ τὴν ἀθεριτουργίαν.

Οἱ λαοὶ καθὼς καὶ τὰ ἄτομα μέγα στήριγμα εὑρίσκουσι καὶ δύναμιν εἰς τὰ αἰσθήματα τὰ ὁποῖα κατεῖχον ἔνδοξον φυλὴν, τῆς ὁποίας ἐκληρονόμησαν τὸ μεγαλεῖον καὶ *ὀφείλουσι νὰ διαιωνίσωσι τὴν δόξαν.* Ἔχει μεγίστην σημασίαν εἰς ἔθνος τι ἡ ὕπαρξις ἐνδόξου παρελθόντος πρὸς τὸ ὁποῖον ν' ἀτενίζῃ, διότι ἐξ ἐκείνου ἀντλεῖ τὰ συστατικὰ τῆς ζωῆς του διὰ τὸ παρὸν, δι' ἐκείνου ὑψοῦται καὶ ἐκ τῆς μνήμης τῶν μεγίστων γεγονότων, τῶν εὐγενῶν κόπων, τῶν γενναίων ἐκιχειρήσεων τῶν προγόνων του θὰ ἐμπνέεται. Ἡ ζωὴ τῶν ἐθνῶν ὡς καὶ ἡ τῶν ἀτόμων εἶναι μέγιστος θησαυρὸς πείρας· ἡ καλὴ αὐτοῦ χρῆσις ἄγει εἰς τὴν κοινωνικὴν πρόοδον, ἡ δὲ κακὴ γεννᾷ ὀνειροπολήματα.

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον σήμερον καλεῖται φιλοπατρία, κατὰ μέγα μέρος εἶναι μίγμα μανίας καὶ στενῶν σκέψεων. Ἡ ψευδοφιλοπατρία δὲ αὕτη ἐκδηλοῦται διὰ τῶν ἐθνικῶν προλήψεων, τῆς ματαιότητος καὶ τοῦ μίσους· οὐχὶ διὰ τῶν πράξεων ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγυρτείας· χειρονομεῖ, καὶ διὰ κραυγῶν καὶ ὑλακῶν ἀπελπισίας ἐπικαλεῖται βοήθειαν· περιφέρει σημαίας καὶ ψάλλει ᾄσματα· ἀδιακόπως δὲ καλαναρχᾷ τροπάρια ἐπὶ τῶν τεθαμμένων ἐθνικῶν συμφορῶν καὶ πρὸ πολλοῦ ἰαθέντων δεινῶν. Τοιαύτη φιλοπατρία εἶναι μία τῶν μεγίστων ἀρῶν, αἵτινες δύνανταί ποτε νὰ ἐμπέσωσιν εἴς τινα χώραν.

Ἡ ἀληθὴς φιλοπατρία ἰσχυροποιεῖ καὶ ὑψοῖ τὰ ἔθνη διὰ μεγάλων ἔργων, διὰ τῆς ἀενάου ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος, διὰ τοῦ ἐγκρατοῦς, ἐντίμου καὶ εὐθυδίκου βίου, καὶ διὰ τῆς μὴ παραλείψεως πάσης ὠφελείας, ἣν δύναται νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τῶν ἐπιτηδείων εὐκαιριῶν, ὅπως ὁδηγήσῃ τὸ ἔθνος εἰς τὴν ἀληθῆ πρόοδον.

Τὰ ἔθνη καὶ τὰ ἄτομα δὲν πρέπει νὰ κρίνωνται κατὰ τὸ ἀνάστημά των.

Ὅπως ἔθνος ἀναδειχθῇ μέγα δὲν ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ εὐρεῖαν ἔκτασιν, ἂν καὶ ἡ ἔκτασις ἐνίοτε συγχέεται μετὰ τοῦ μεγαλείου. Ἔθνος δύναται νὰ εἶναι μέγιστον ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν καὶ τὸν πληθυσμὸν καὶ ὅμως νὰ στερῆται τοῦ ἀληθοῦς μεγαλείου. Ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἦτο μικρὸς, ἀλλ' ἡ θέσις αὐτοῦ καὶ ἡ ἐπίδρασις, ἣν ἤσκησεν ἐπὶ τῆς τύχης τοῦ κόσμου, ἦτο μεγίστη· ἡ Ἑλλὰς δὲν ἦτο μεγάλη· σύμπας ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀττικῆς ἦτο ἐλάσσων τοῦ τῆς κομητείας τοῦ Λαγκάστερ, αἱ Ἀθῆναι εἶχον ὀλιγωτέρους κατοίκους τῆς Νέας Ὑόρκης, ἀλλ' ὁποῖον μεγαλεῖον ἐν τῇ τέχνῃ, ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ ἐν τῇ φιλοπατρίᾳ!

Ὅ,τι ὅμως κατέστησεν ἀσθενεῖς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐπήνεγκε τὴν πτῶσιν εἶναι ὅτι οἱ πολῖται αὐτῶν δὲν εἶχον ἀληθῆ οἰκογενειακὸν καὶ οἰκιακὸν βίον, καὶ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐλευθέρων ἀνδρῶν ἦτο πολὺ ἐλάσσων τοῦ τῶν δούλων· οἱ πολιτικοὶ αὐτῶν ἄνδρες εἶχον ἤθη εὐμετάβλητα, ἂν οὐχὶ διεφθαρμένα, αἱ δὲ γυναῖκες, καὶ αὐταὶ αἱ μᾶλλον καλῶς κατηρτισμέναι, δὲν ἦσαν ἁγναί· ἐκ τούτου ἡ πτῶσις κατέστη ἀναπόφευκτος, καὶ ὡς πρὸς τὸν χρόνον ὑπῆρξε ταχυτέρα τῆς ἀνυψώσεως.

Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὴν Ῥώμην. Ἡ παρακμὴ αὐτῆς καὶ ἡ πτῶσις ἀποδίδονται εἰς τὴν καθολικὴν διαφθορὰν τῶν πολιτῶν της, εἰς τὸν μανιώδη ἔρωτα πρὸς τὰς ἡδονὰς καὶ τὴν ἀργίαν, διότι ἡ ἐργασία ἐπὶ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς Ῥώμης ἐπεφυλάχθη ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς δούλους. Οἱ πολῖται αὐτῆς ἔπαυσαν ὑπερηφανευόμενοι ἐπὶ ταῖς ἀρεταῖς τῶν ἐνδόξων αὐτῶν προγόνων καὶ ἡ αὐτοκρατορία ἔπεσε, διότι δὲν ἦτο ἀξία νὰ ζῇ. Οὕτω τὰ ὀκνηρὰ ἔθνη καὶ ἐκλελυμένα, τὰ προτιμῶντα, ὡς λέγει ὁ γέρων Βούρτεν, νὰ χάνωσι μίαν λίτραν αἵματος ἐν μονομαχίᾳ, παρὰ μίαν σταγόνα ἱδρῶτος ἐν ἐντίμῳ ἐργασίᾳ, εἶναι καταδεδικασμένα εἰς ἀναπόφευκτον θάνατον, πέπρωται δὲ εἰς τὰ φιλόπονα νὰ ἔλθωσι νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν ἐκείνων.

Ὅταν ὁ Λουδοβίκος ΙΓ' ἠρώτησε τὸν Κολβέρτον πῶς, βασιλεύων τῆς Γαλλίας, χώρας μεγάλης καὶ πολυπληθοῦς, δὲν ἠδυνήθη νὰ κατακτήσῃ τὴν Ὁλλανδίαν, χώραν τόσῳ μικράν, ὁ ὑπουργὸς ὑπέλαβε· διότι, Μεγαλειότατε, τὸ μεγαλεῖον ἑνὸς κράτους δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐκτάσεως αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἐνοικούντων· ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης δὲν ἠδυνήθη νὰ νικήσῃ, διότι εὗρεν ἀντίστασιν εἰς τὴν φιλοπονίαν, τὴν αὐτάρκειαν καὶ τὴν δραστηριότητα τῶν Ὁλλανδῶν.

Ὅταν ὁ ἐθνικὸς χαρακτὴρ δὲν βελτιῶται, τὸ ἔθνος ἐκεῖνο δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐγγίζον πρὸς τὴν ἀπώλειάν του. Ὅταν παύσῃ νὰ ἐκτιμᾷ καὶ νὰ ἀσκῇ τὰς ἀρετὰς τῆς εἰλικρινείας, τῆς τιμιότητος καὶ δικαιοσύνης, δὲν εἶναι ἄξιον νὰ ζῇ.

Α. Μ.

ΦΥΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ

Ἐρανισθεῖσα ὑπὸ Γ. Παρλαπᾶ.

Μὴ ἀρκούμενος ὁ ἄνθρωπος εἰς μόνα τὰ φυσικὰ προϊόντα, ἅτινα τῷ παρέχει ἡ χώρα ἐνῇ κατοικεῖ, ἐγκλιματίζει καθ' ἑκάστην φυτὰ καὶ ζῶα ξένων χωρῶν· καταστρέφων δ' ἐκ τῶν ἐγχωρίων πάνθ' ὅσα θεωρεῖ ἄχρηστα ἢ ἐπιβλαβῆ, τείνει βαθμηδὸν νὰ μεταβάλλῃ τὴν ἀρχικὴν ὄψιν τῆς φύσεως.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ἑκουσίας ταύτης παρεμβάσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ὁρμεμφύτου μεταναστεύσεως τῶν ζώων, ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα φυσικὰ μέσα, δι' ὧν ζῶα καὶ φυτὰ ἐγκλιματίζονται εἰς χώρας ἀπωτάτας· τοιαῦτα δ' εἰσὶ τὸ ὕδωρ, ὁ ἀὴρ, τὰ ζῶα καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἐν ἀγνοίᾳ του.

Τὰ μέγαλα ῥεύματα τῶν ὑδάτων, ὁ Γάγγης, ὁ Κόγκος, ὁ ποταμὸς Ἀμαζὼν, ὁ Ὀρινόκος καὶ ὁ Μισισιπῆς κυλινδοῦσιν εἰς τὴν θάλασσαν νήσους περιεχούσας πλῆθυν ζωϊκῶν ὄντων. Συχνάκις ἀπαντῶνται εἰς τὰς θαλάσσας εἰς ἀπόστασιν χιλιάδων μιλίων ἀπὸ τῆς ἀκτῆς σωροὶ φυκῶν ἐπιπλέοντες εἰς τὰ ὕδατα καὶ χρησιμεύοντες ὡς σταθμοὶ μικρῶν κογχυλίων μὴ δυναμένων ἐπὶ πολὺ νὰ κολυμβῶσι. Κατὰ δὲ τὰς Μολούκκας καὶ Φιλιππίνας νήσους οἱ θαλασσοπόροι παρετήρησαν πολλάκις μετὰ τὰς καταιγίδας σωρείαν ξύλων ἐπιπλέουσαν ἐπὶ τῶν ὑδάτων καὶ προσομοιάζουσαν νῆσον. Καὶ τὰ κύματα τοῦ Ὠκεανοῦ βρίθουσιν ὁμοίως κορμῶν δένδρων πεπληρωμένων ἐσωτερικῶς ἀπὸ νύμφας ἐντόμων καὶ ὠὰ μαλακίων καὶ ἰχθύων. Ἔνιοτε σαῦροι καὶ πτηνὰ ταξειδεύουσιν ἐπὶ τῶν δένδρων τούτων ἀπὸ ζώνης εἰς ζώνην. Εἰς δὲ τὴν νῆσον τοῦ Ἁγίου Βικεντίου ἡμέραν τινὰ ἀνευρέθη παμμεγέθης βόας περιειλιγμένος εἰς κορμὸν κέδρου, ὃν εἶχον ἀποσπάσει τὰ κύματα ἀπὸ τὰ δάση τῆς Βρασιλίας· οὐχὶ δὲ σπανίως τὸ μέγα ῥεῦμα τοῦ

Ἀτλαντικοῦ ἔρριψεν εἰς τὰς ἀκτὰς τῶν νήσων Ἀζορῶν φυτὰ πρωτοφανῆ καὶ πτώματα ἀγνώστου φυλῆς· γεγονὸς δέ τι τοιοῦτον, ἐνισχύσαν τὰς πεποιθήσεις τοῦ Κολόμβου, ὑπῆρξε μία τῶν αἰτιῶν πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς.

Τὰ ῥεύματα τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ μεταφέρουσιν ὁμοίως εἰς μεγάλας ἀποστάσεις καρποὺς *κοκκοφοινίκων* καὶ *πανδανειῶν* τῆς Ἀμερικανικῆς Ἠπείρου· οἱ καρποὶ οὗτοι, ἐπικαθήμενοι πολλάκις εἰς ὑφάλους ἐκ κοραλλίου, οὓς τὰ ζωόφυτα ἀνυψοῦσιν ἀπὸ τῶν βυθῶν τῆς θαλάσσης διὰ τῆς ἀδιαλείπτου ἐργασίας των, βλαστάνουσι ταχέως καὶ καθιστῶσι θαλεροὺς τοὺς πρὸ μικροῦ μόλις ὁρατοὺς εἰς τοὺς θαλασσοπόρους βράχους. Ὁ βοτανικὸς Hooker ἀνεκάλυψεν ἐπὶ τῶν νήσων Γαλλοπάγων 140 περίπου εἴδη φυτῶν, ἐχόντων ἁπάντων τὴν καταγωγὴν αὐτῶν ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ. Ἐπὶ πολὺν χρόνον ἠγνοεῖτο ἡ πατρὶς τῶν *Ἰνδικῶν καρύων*, ἅτινα ἡ θάλασσα τῶν Ἰνδιῶν ἐξέβραζεν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μαλαβάρης καὶ τῶν νήσων Μαλδίδων· οἱ πελώριοι οὗτοι καρποί, οἱ ἔχοντες ἐνίοτε βάρος 20 καὶ 25 χιλιογράμμων, μὴ παραγόμενοι ἐν οὐδεμιᾷ τῶν πλησιοχώρων γαιῶν, ἐθεωροῦντο ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν ὡς προϊὸν ἀγνώστων θαλασσίων φυτῶν, διὸ ἐκαλοῦντο παρ' αὐτῶν κάρυα τῆς θαλάσσης· ἀκολούθως ἐγνώσθη ὅτι παρήγοντο ἐκ τῆς *Λοδοϊκίας*, φοίνικος μεγαλοπρεποῦς φυομένου ἐπὶ τῶν νήσων Σεχελλῶν, κειμένων ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν παραλίων τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἀπεχουσῶν 400 περίπου λεύγας μακρὰν τῆς πλησιεστέρας χώρας τῶν Ἰνδιῶν· οἱ καρποὶ τοῦ *μαράθρου*, ἔχοντες ἀκριβῶς τὸ σχῆμα μικροῦ σκάφους, μεταφέρονται διὰ τῆς θαλάσσης ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Μαδέρας ἐν τοσαύτῃ ἀφθονίᾳ, ὥστε εἷς ὅρμος τῆς νήσου ταύτης ἐκλήθη Ὅρμος τοῦ Μαράθου.

Ἐπίσης οἱ ῥίακες, οἱ χειμαῤῥοι καὶ οἱ ποταμοὶ παρασύρουσιν ἐν τοῖς ῥείθροις αὐτῶν σπέρματα, καρποὺς ἐνίοτε καὶ ὁλόκληρα φυτά. Ἐν Ἑλβετίᾳ παρετηρήθησαν φυτὰ τῶν ὀρέων κλιμακηδὸν κατερχόμενα ἀπὸ τὰ πάτρια ὕψη των ὅπως ἐγκλιματισθῶσιν εἰς τὰς πεδιάδας παρὰ τὰς ὑπωρείας τῶν Ἄλπεων. Ἐκ τούτων εἰσὶν ὡραῖά τινα εἴδη *βατραχοειδῶν* καὶ *σαξιφραγοειδῶν*.

Οὐ μόνον δὲ τὰ ὕδατα πληροῦσι τὴν λειτουργίαν ταύτην, ἀλλὰ καὶ τὰ ῥεύματα τοῦ ἀέρος μεταφέρουσι μακρὰν σπέρματα φυτῶν καὶ ἀπειράριθμα ὠὰ ἐντόμων καὶ μικροσκοπικῶν ζωϋφίων· πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ φαινομένου τούτου, ὅπερ ἠμφισβητεῖτο, Γερμανός τις καθηγητής, ὁ Unger, ἔλαβε πολλὰς πλάκας ὑελίνους, ἃς ἀπέπλυνε καθαρῶς καὶ ἔθηκεν αὐτὰς μεταξὺ τῶν ὑέλων διπλοῦ τινος παραθύρου. Μετὰ μῆνας δὲ ἐξ ἐρευνήσας διὰ τοῦ μικροσκοπίου τὴν κόνιν, ἥτις δι' ἀοράτων χαραγμῶν εἰσέδυσεν εἰς τὰς πλάκας ταύτας, ἀνεῦρε τὴν γῦρίν ἑπτὰ διακεκριμμένων φυτῶν, σπόρους δώδεκα εἰδῶν μυκήτων, ὠάρια τεσσάρων μικροσκοπικῶν ζωϋφίων καὶ πάμπολλα ἐξ αὐτῶν ζῶντα.

Καὶ ζῶα πολὺ μεγαλείτερα μεταβάλλουσι θέσιν διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου. Πολλάκις παρετήρησαν ὅτι βίαιοι ἄνεμοι καὶ ἀνεμοστρόβιλοι παρέσυραν εἰς μεγάλας ἀποστάσεις μυῖς, ἔντομα, ἰχθύας καὶ ἑρπετά. Πρό τινων δ' ἐτῶν εἰς πεδιάδα τινα τῆς Γαλλίας κατέπεσεν ἀληθὴς βροχὴ ἐξ ἰχθύων. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μωϋσέως βροχαὶ ἐκ βατράχων πολλάκις ἐξέπληξαν τοὺς θεατὰς εἰς διαφόρους τόπους.

Ἀλλ' ἔτι μᾶλλον περίεργα εἰσὶ τὰ αὐτόματα καὶ ἄσκοπα ταξείδια τῶν μικρῶν ἐκείνων ζωϋφίων, ἅτινα θεωροῦνται εἰς τὰ ὕψη ἐπί τινος ἀργυροχρόου νηματίου. Κατὰ τὸ φθινόπωρον βλέπομεν τοὺς ἐλαφροὺς τούτους ἀεροναύτας ἐκτυλίσσοντας τὸ νῆμα ἐφ' οὗ μέλλουσι νὰ στηριχθῶσι καὶ ἐπικρεμαμένους εἰς αὐτὸ ὡς ὁ ναύτης εἰς τὸ καλώδιον. Διὰ τοῦ ἐξαισίου τούτου ἀεροστάτου διατρέχουσι μεγάλας ἀποστάσεις· ὁ φυσιοδίφης Δαρβίνος παρετήρησέ τινα ἐξ αὐτῶν καταπεσόντα ἐντὸς τοῦ πλοίου του εἰς ἀπόστασιν τριακοσίων μιλλίων ἀπὸ τῆς ἀκτῆς. Περὶ τῆς φύσεως τῶν μυστηριωδῶν τούτων ὄντων ἐγένοντο διάφοροι ὑποθέσεις· τινὲς μὲν ὑπέθεσαν, ὅτι, ἐπειδὴ ταῦτα ἐμφανίζονται συνήθως κατόπιν ἀφθόνου δρόσου, τὸ νῆμά των ἀναμιγνυόμενον μετ' αὐτῆς ἀνηρπάζετο δι' ἀποτόμου τινὸς ἐξατμίσεως. Ἕτεροι φυσιοδίφαι ἀνεκάλυψαν ὅτι οἱ μικροὶ οὗτοι ἀεροπόροι θέτουσιν εἰς ἐνέργειαν τοὺς νόμους τῆς ἠλεκτρικῆς, ὅτι τὸ νῆμα αὐτῶν, ὂν ἀρνητικῆς ἠλεκτρικῆς, ἀπωθεῖτο φυσικῶς ὑπὸ τῶν κατωτέρων στρωμάτων τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ προσειλκύετο ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων· αἱ ὑποθέσεις ὅμως αὗται εἰσὶν ἀναπόδεικτοι.

Πολλὰ ἐλαφρὰ σπέρματα φυτῶν κοσμοῦνται ὑπὸ θυσάνων ἢ μεμβρανωδῶν πτερυγίων ὅπως εὐχερέστερον παρασύρωνται ὑπὸ τῶν ῥευμάτων τοῦ ἀέρος. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰς πλείστους καρποὺς φυτῶν ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν *συνθέτων* ὑπέρκειται θύσανος (ὁ καλούμενος *πάππος*) ἢ λεπτότατα τρίχες κυκληδὸν ἐν εἴδει ἀλεξιπτώτου, ὅπερ ἀνυψοῦται καὶ ὑπὸ τῆς ἐλαχίστης πνοῆς τοῦ ζεφύρου· διὰ τοῦ ἐναερίου δὲ τούτου σκάφους τὸ σπέρμα διανύει μεγάλας ἀποστάσεις· διὰ τῆς ἐλαχίστης αὔρας μεταφυτεύεται ἐκ τῶν κοιλάδων εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων· ἐὰν δ' ἐγερθῇ θύελλα, τὸ ἐλαφρὸν ἀλεξίπτωτον, ἀναμιγνυόμενον μὲ τὰ θυελλώδη νέφη, διαπερᾷ τὰς θαλάσσας καὶ καταπίπτει ἐπὶ ἀγνώστου ἀκτῆς. Τὴν τοιαύτην διὰ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ῥευμάτων μεταφορὰν εἰς μεγάλας ἀποστάσεις μαρτυρεῖ καὶ τὸ ἀκόλουθον περίεργον γεγονός. Περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἀπεστάλη ἐκ τοῦ Καναδᾶ εἰς Ἀγγλίαν δέρμα πτηνοῦ περιειλιγμένον ἐντὸς τοῦ φυλλώματος φυτοῦ τινος ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Συνθέτων· μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ φυλλώματος ὡς ἀχρήστου, ὁ καρπὸς τοῦ φυτοῦ τούτου φέρων ἐπ' αὐτοῦ πάππον διεσπάρη ὑπὸ τοῦ ἀνέμου εἰς τὰ περίξ, καὶ βεβμηδὸν διεδόθη οὐ μόνον ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Γαλλίᾳ, διαβὰς τὴν Μάγχην· ὥστε τὴν σήμερον τὸ φυτὸν ἐκεῖνο, *Ἡρηγέρων ὁ Καναδῖνος*, ἐπολλαπλασιάσθη ἐν Γαλλίᾳ, Ἑλβετίᾳ καὶ καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην· εἶναι δὲ φυτὸν δυσειδές, κοινότατον παρὰ τοὺς σιδηροδρόμους καὶ τὰ ἀκαλλιέργητα ἀμμώδη ἐδάφη.

Δι' ἀναλόγου τινὸς περιστάσεως ὁ ἡμέτερος *Σκόλυμος*, μεταφερθεὶς, ἀγνοεῖται πῶς, εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν πλημμυρεῖ ἤδη τὰς εὐρείας πεδιάδας τοῦ Πλάτα. Ἀλλ' ἡ ἀνταλλαγὴ αὕτη τῶν ἐπιβλαβῶν φυτῶν μεταξὺ τοῦ Παλαιοῦ καὶ Νέου Κόσμου δὲν περιορίζεται ἕως ἐδῶ. Ἐὰν αἱ ἡμέτεραι *Ἀγρώστεις* καὶ *Κρίδαι* λυμαίνονται τὰς πεδιάδας καὶ τοὺς κήπους τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, εἰς ἀντάλλαγμα προῆλθον ἐκ τοῦ Πλάτα αἱ *ἀπερίραι* καὶ τινα εἴδη *ἀμαράντων*, ἀληθεῖς μάστιγες τῶν ἀμπελώνων τῆς Μεσημβρινῆς Εὐρώπης.

Ἐνῷ οἱ καρποὶ τῶν *Ἀκανθῶν*, τῶν *Τραγοπωγώνων*, τῶν *Κυάνων*, τῶν *Εὐπατορίων* καὶ τῶν *Νάρθων* γίνονται παίγνιον τῶν ἀνέμων ἕνεκα τοῦ πάππου, ὅστις κυκλοῖ αὐτούς, οἱ καρποὶ τῆς *Πίτυος*, τῆς *Ἐλάτης*, τῆς *Πτελέας* καὶ τοῦ *Σφενδάμου* εἰσὶν ἐφωδιασμένοι ὑπὸ μιᾶς ἢ δύο πτερύγων, δι' ὧν διατρέχουσιν εὐρείας ἐκτάσεις· οἱ τῆς *Φιλύρας* κατέχουσι τὴν ἐσχατιὰν ποδίσκου, φέροντος καὶ τούτου κατὰ μῆκος λεπτὸν φύλλον καλούμενον μετάφυλλον, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ καρποὶ αὐτῆς περιδινούμενοι ἐν τῷ ἀέρι πίπτουσιν εἰς τοὺς ἀγροὺς ἢ παρὰ τὰς ὁδούς. Εἰς ὅλα δὲ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος φυτὰ τὰ σπέρματα εἰσὶν ἡνωμένα μετὰ τοῦ καρποῦ καὶ δι' αὐτοῦ ἀπ' εὐθείας γίνεται ἡ διασπορά. Ἀλλ' εἰσὶ καὶ φυτά, ὧν ὁ καρπὸς διαῤῥήγνυται, καὶ τοιαῦτα εἰσὶ πλεῖστα, ἐν οἷς ἡ *Ἀσκληπιὰς*, ἡ *Ἰτέα* καὶ ἡ *Αἴγειρος*· εἰς τὰ δύο μάλιστα τελευταῖα, ὄντα κοινότατα φυτά, εὐκόλως παρατηροῦμεν τὸ πτερύγιον τῶν σπερμάτων των.

Τὰ ζῶα καὶ ἰδίως τὰ πτηνὰ οὐκ ὀλίγον συνπελοῦσιν εἰς τὴν διάδοσιν τῶν φυτῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς· καί ποτε μὲν Χλωρίς τις ἁρπάσασα διὰ τοῦ ῥάμφους της *κεράσιον* ἐκ τινος δένδρου τῆς πεδιάδος εἰσδύει εἰς τὸ δάσος, ἀλλὰ πτοηθεῖσα ἐκ τυχαίας τινος αἰτίας, ἀφίνει τὸν καρπὸν νὰ πέσῃ ἐπὶ τῆς γῆς· ἄλλοτε δὲ Κίχλη, νύξασα καρπὸν *ἰξοῦ*, μετοφέρει αὐτὸν ἐπί τινος δένδρου, τὸ δὲ μικρὸν καὶ γλοιῶδες σφαιρίον προσκολλώμενον ἐπὶ τοῦ κλάδου διευκολύνει τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐμβρύων του. Ἄλλοτε πάλιν οἱ κεχρωματισμένοι καρποὶ τῆς *Ἀκτῆς*, τοῦ *Κισσοῦ* ἢ τῆς *Ἀρκεύθου* προκαλοῦσι τὴν ἀδδηφαγίαν πτηνῶν τινων, ἅτινα ἐναποθέτουσι τὴν λείαν των, ἐστερημένην κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἧττον τῆς πολτώδους αὐτῆς ὕλης, ἐπὶ τῶν τοίχων ἀρχαίου τινος φρουρίου· τούτου ἕνεκα συνηθέστατα ἀπαντῶμεν ἐρείπια ἐστεμμένα ὑπὸ φυλλώματος ἀκτῆς, κισσοῦ ἢ ἀρκεύθου. Ἐκτὸς δὲ τούτων οἱ Κόρακες, οἱ Κολοιοὶ καὶ αἱ Κίσσαι κρύπτουσι πολλάκις καρποὺς ἢ τὰ σπέρματα αὐτῶν· ἰδίως ὅμως οἱ Σκίουροι, οἱ Μυωξοί, οἱ Ἀρουραῖοι Μῦς καὶ οἱ χερσαῖοι Ἐχῖνοι κρύπτουσιν ὑπὸ τὴν γῆν τὰς ἐκ *Λεπτοκαρύων*, *βαλάνων* ἢ *σίτου* προμηθείας των.

Συνηθέστερον τὰ ζῶα δὲν διαδίδουσιν ἀτ' εὐθείας τὰ σπέρματα τῶν φυτῶν, ἀλλὰ καταβροχθίζουσιν ὡς τροφὴν τοὺς καρποὺς, τὰ δὲ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα σπέρματα, προφυλαττόμενα ὑπὸ τοῦ χιτῶνός των ἢ ὑπό τινος πυρῆνος, οὐδεμίαν ὑφίστανται ἀλλοίωσιν ἐν τῷ πεπτικῷ σωλῆνι, ἐξερχόμενα δὲ ὡς περιττώματα πίπτουσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους περιβεβλημμένα ὑπὸ λιπάσματος λίαν χρησίμου πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν ἐμβρύων των. Εἰς τὴν νῆσον Ἰαύαν εἶδός τι Μοσχογαλῆς καταβροχθίζει μετ' ἀπληστίας τοὺς καρποὺς τῆς *κοφφέας*, καὶ τρεφομένη ὑπὸ τῆς πολτώδους αὐτῶν ὕλης ἀποβάλλει ὡς περιττώματα τὰ δύο ἐν αὐτοῖς περικλειόμενα σπέρματα, οἱ δὲ οὕτως ἀποβαλλόμενοι πυρῆνες τοῦ καφφὲ, ὄντες ὑπὸ τὰς εὐνοϊκωτέρας πρὸς βλάστησιν περιστάσεις, εἰσὶν ἐπιζήτητοι ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Ἰαύας καὶ συλλέγονται παρ' αὐτῶν μετὰ προσοχῆς καθ' ὅλα τὰ προσιτὰ μέρη. Εἰς τὴν νῆσον Κεϋλάνην φαίνεται ὅτι ὑπάρχει εἶδος κίχλης, ἥτις τρέφεται μὲ τοὺς καρποὺς τοῦ *κιναμώμου* καὶ διαδίδει τὰ σπέρματα αὐτοῦ εἰς πλεῖστα μέρη. Εἰς πολλὰς δὲ Μαλαϊκὰς νήσους οἱ Ὁλλανδοὶ εἶχον καταστρέψει τὰ φυτὰ τοῦ *μοσχοκαρύου* ὅπως συγκεντρώσωσι τὴν καλλιέργειαν αὐτῶν εἰς μίαν μόνην, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐκθέσεις περιηγητῶν, αἱ περιστεραὶ, τρεφόμεναι διὰ τοῦ καρποῦ αὐτῶν, ἐπανέφερον τὸ φυτὸν σχεδὸν πανταχοῦ, ὅθεν εἶχεν ἐκριζωθῆ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἄνθρωπος πολλάκις συνετέλεσεν, ὁτὲ μὲν ἑκουσίως ὁτὲ δὲ καὶ ἀκουσίως, πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων ἢ καὶ βλαβερῶν φυτῶν.

Ἡ μεγάλη στρατιὰ τῶν *δημητριακῶν*, ἥτις συνώδευε τοὺς ἡμετέρους προπάτορας ἀπὸ τῆς κεντρικῆς καὶ δυτικῆς Ἀσίας, παρηκολουθεῖτο, δίκην ἐφεδρείας, ἀπὸ στίφη λωποδυτῶν, οὓς καὶ σήμερον ἀπαντῶμεν εἰς τοὺς σιτοφόρους ἀγροὺς μας ὡς κάκιστα χόρτα. Τινὰ τῶν ἀσιατικῶν τούτων φυτῶν, ἅτινα λαθραίως εἰσεχώρησαν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀποτελοῦσι τὰ ὡραιότερα εἴδη τῶν ἐν τοῖς ἡμετέροις ἀγροῖς φυτῶν, ὡς ἐν παραδείγματι ὁ *Ἄδωνις*, ὁ *Κύανος*, ὁ *Μήκων*, ἡ *Ῥοιὰς*, ἡ *Λυχνὶς*, ὁ *Δελφινίσκος* καὶ *Λιναρία ἡ κοινή*. Ἕτερα φυτὰ παρηκολούθησαν τὰς

Μογγολικὰς ὁρδὰς, αἵτινες κατὰ τὸν Μεσαιῶνα εἰσήλασαν μέχρι τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης. Ἐν Οὐγγαρίᾳ, Μοραυίᾳ, Βοημίᾳ καὶ Καρνιόλῳ ἀπαντῶνται φυτὰ καταγόμενα ἀπὸ τὰς στέππας τῆς Μογγολίας. Οἱ Ἀθίγγανοι, κατάγόμενοι ἐκ τῶν Ἰνδιῶν, μετέφερον τὸ *στραμώνιον*, φυτὸν δηλητηριῶδες ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Στρυχνοειδῶν· οἱ Κοζάκοι μετέφερον ἀπὸ τὰς στέππας τῆς Νοτίου Ῥωσσίας πολλὰ εἴδη φυτῶν ἀγνώστων ἐν Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ πρὸ τῶν πολέμων τοῦ 1814 καὶ 1815. Ὅταν ὁ Ἰνδὸς τῆς Βορείου Ἀμερικῆς συναντήσῃ καθ' ὁδὸν τὸ *ἀρνόγλωσσον* ἀποκαλεῖ αὐτὸ ἴχνος τοῦ ποδὸς τῶν Λευκῶν, οἵτινες πράγματι τὸ μετέφερον εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν Ἤπειρον. Φυτόν τι ἐκ τῶν Ἑλλοβοκάρπων, ἐκ τοῦ γένους *Λάθυρος*, ὅπερ φύεται καὶ νῦν ἐν Γροελανδίᾳ, μᾶς παρέχει τὸ ἐνδόσιμον νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ἡ τὰ νῦν κατεψυγμένη αὕτη χώρα κατῳκήθη ἄλλοτε ὑπὸ Νορβηγῶν. Εἰς δὲ τὰς πεδιάδας τῆς Γαλλίας μετὰ τὸν τελευταῖον Γαλλογερμανικὸν πόλεμον ἀνεφύησαν 100 περίπου εἴδη αὐτοφυῶν φυτῶν, ὧν τὰ σπέρματα ἐνυπῆρχον ἐν τῇ ἱπποφορβῇ, ἥτις ἀπεστέλλετο ἐξ Ἀλγερίας διὰ τὸ ἱππικὸν τῶν Γάλλων, ἢ ἀπὸ τὰς πέραν τοῦ Ῥήνου χώρας διὰ τὸν Πρωσσικὸν στρατόν. Πολλάκις τὰ σπέρματα τῶν φυτῶν συνταξειδεύουσι μετὰ τῶν ἐμπορευμάτων, ἅτινα ἀποστέλλονται ἀπὸ ξένας χώρας· καὶ ἐν παραδείγματι ἀναφέρομεν, ὅτι εἰς μικρόν τινα λιμένα τῆς Γαλλίας πλησίον τοῦ Μονπελλιὲ, ἔνθα σήμερον πλύνονται καὶ ἀποξηραίνονται τὰ μαλλία τὰ προερχόμενα ἐκ τῶν λιμένων τῆς Συρίας, τῆς Βασαραβίας, τῆς Ἀλγερίας καὶ τοῦ Βούενος Ἄϋρες, παρήχθη μικρὰ ἀποικία 400 περίπου διαφόρων εἰδῶν φυτῶν, ὧν τὰ σπέρματα ἦσαν προσκεκολλημένα εἰς τοὺς πόκους τῶν προβάτων.

Ὁπόσα ἐκ τῶν τοιούτων σπερμάτων ἀποξηραίνονται ἐν τῷ ἀέρι ἢ σήπονται ἐν τοῖς ὕδασιν ἢ κατατρώγονται ὑπὸ τῶν ζώων! μολαταῦτα ἱκανὸς τούτων ἀριθμὸς, διὰ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν λόγον, διατηρεῖται σῶος ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους ἢ καὶ μέχρι τινος εἰσδύει ἐντὸς αὐτοῦ. Ἡ φύσις ἐξησφάλισε τὴν διαιώνισιν τῶν διαφόρων φυτικῶν εἰδῶν διὰ τῆς πληθύος τῶν σπερμάτων των, ὧν ὁ ἀριθμὸς εἶναι λίαν δυσανάλογος πρὸς τὰ μέλλοντα νὰ βλαστήσωσιν ἄτομα. Πρόχειρον πρὸς τοῦτο παράδειγμα ἔχομεν τὴν *ὑπνοποιὸν Μήκωνα*, ἧς τινος ἡ κωδία ἐγκλείει τοσαῦτα σπέρματα, ὅσα ἤθελον ἐπαρκέσει ὅπως καλύψωσιν ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ἅπασαν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ὑπὸ μηκώνων, ἐὰν ὅλα τὰ σπέρματα ἐβλάστανον ἐπί τινα κατὰ διαδοχὴν ἔτη.

Ἡ ποσότης τοῦ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ὑπάρχοντος ὕδατος ὑπελογίσθη εἰς 30 δισεκατομμύρια γαλλικῶν χιλιογράμμων (1 γαλλ. χ.=312 δράμια τῆς ὀκᾶς.)

ΤΑ ΕΝ ΟΙΚΩι ΜΗ ΕΝ ΔΗΜΩι

Πόσον ἀθετεῖται παρ' ἡμῖν τὸ σοφὸν τοῦτο παράγγελμα, θὰ τὸ δείξουν τὰ κατωτέρω παραδείγματα.

Γίνεταί τις ἀρραβών· συνάπτεταί τις γάμος· εὐθὺς αἱ ἐφημερίδες μας, μικραὶ καὶ μεγάλαι, τὸ διασαλπίζουσι στεντορείᾳ τῇ φωνῇ: ὁ ἐράσμιος κύριος δεῖνα ἠρραβωνίσθη ἢ ἐστεφανώθη τὴν χαριεστάτην ἢ χαριτόβρυτον κυρίαν δεῖνα κλπ. Ἀλλὰ τί διαφέρει τὸ δημόσιον, ἂν ὁ δεῖνα ἤπηρε τὴν δεῖνα; ἂς τὸ ἴξεύρουν οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι, καὶ μόνον τοῦτοι πρέπει νὰ τὸ ἴξεύρουν.

Συνέρχεται παρά τινι συναναστροφὴ ἐξ οἰκείων καὶ φίλων ἢ ἁπλῶν γνωρίμων. Νέοι τινὲς ἢ νέαι ἐπιδεικνύουσι τὴν ὁποίαν δι' ἰδίας σπουδῆς ἀπέκτησαν ἱκανότητα περὶ τὴν ὀργανικὴν ἢ φωνητικὴν μουσικήν· εὐθὺς τὴν ἐπιοῦσαν ἐφημερίδες τινὲς διακηρύττουσιν: ἡ χαριεστάτη δεῖνα τοῦ δεῖνος κατέθελξε τὸ ἀκροατήριον διὰ τῆς λιγυρᾶς ᾠδῆς της ἢ ἐντέχνως καὶ ἐναρμονίως κρούσασα τὸ κύμβαλον. Ἀλλὰ τί διαφέρει τὸ δημόσιον, ἂν ἡ δεῖνα νεᾶνις παίζει καλὰ τὸ κύμβαλον, ἢ ἂν τραγουδεῖ ὡραῖα; Ἂς ᾖνε διὰ λογαριασμὸν αὐτῆς καὶ τῶν γονέων της καὶ ἐκείνου, ὅστις θὰ τὴν πάρῃ ποτὲ σύντροφον. Ἂν ταῦτα λέγονται πρὸς σύστασιν τῆς νεάνιδος ὡς προτερήματα, διὰ τί νὰ μὴ λέγωνται καὶ ἄλλα πολὺ ἀναγκαιότερα διὰ τὴν κατάστασιν τῆς ἔτι ἀσυμπαγοῦς καὶ τῶν πρώτων καὶ ἁπλουστάτων στοιχείων δεομένης κοινωνίας μας; Ἀλλὰ *τὰ ἐν οἴκῳ μὴ ἐν δήμῳ*· πλὴν καλὸν οὔτε κακὸν τῶν ἐν τῷ οἴκῳ πρέπει νὰ λέγηται ἔξω· πάλιν ἐὰν οἱ γονεῖς αὐτοὶ θέλουν νὰ συστήσουν τὰ τέκνα των ὡς χαυχάρι ἢ αὐγοτάριχον.

Γίνονται αἱ ἐξετάσεις τῶν γυμνασίων καὶ τῶν μικρῶν ἢ μεγάλων σχολείων. Εὐθὺς δημοσιεύεται μακρὸς ὀνομαστικὸς κατάλογος ἀριστευσάντων, βραβευθέντων, ἐπαινεθέντων κλπ. Ταῦτα δὲ πάντα γίνονται πρὸς θεραπείαν τῆς φιλοτιμίας τῆς νεολαίας. Ἀλλὰ τὸ σχολεῖον εἶνε μία μεγάλη οἰκία, τῆς ὁποίας προϊστάμενοι μὲν οἱ διδάσκαλοι, μέλη δὲ κηδεμονευόμενα οἱ μαθηταί. Ὅ,τι λοιπὸν συμβαίνει ἐν αὐτῷ, μόνοι οἱ ἐντὸς πρέπει νὰ τὸ ἴξεύρωσιν, ἐκ δὲ τῶν ἐκτὸς μόνοι οἱ γονεῖς καὶ ἡ προϊσταμένη ἀρχή· ὁ δὲ λοιπὸς κόσμος οὔτε πρέπει οὔτε δικαίωμα ἔχει νὰ τὸ μάθῃ. Οὕτω πρώρα καὶ ἄκαιρα ἐγκωμιάζοντες τοὺς παιδάς μας, τοὺς καθιστῶμεν ἔνθεν μὲν μικροφιλοτίμους, κενοσπούδους, οἰηματίας καὶ τυφομανεῖς, ἔνθεν δ' αὐθάδεις, προπετεῖς, ἀναισχύντους. Οἱ ἔπαινοι καὶ οἱ ψόγοι καὶ αἱ ἐπιτιμήσεις πρέπει νὰ γείνωνται ἄνευ βοῆς καὶ κρότου καὶ ὄχι ὁμοίως πρὸς πάντας, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἑκάστου χαρακτῆρα. Τὸ ἄτοπον ἐπιτείνεται, ἂν αἱ ἐγκωμιαζόμεναι καὶ διαβοώμεναι εἶνε νεάνιδες.

Ἀντίθετον τούτου συμβαίνει, ὅταν πολλοὶ γονεῖς παρόντων φίλων καὶ γνωρίμων εἰς ἐπήκοον τῶν τέκνων των ἐκθέτουσι τὰς σοφὰς περὶ τῆς Βουλῆς, περὶ τῆς κυβερνήσεως, περὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος, περὶ καὶ περὶ... σκέψεις καὶ κρίσεις των, ἢ τὰς περὶ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ προσώπου ἐπικρίσεις καὶ κατακρίσεις των. Οὕτως ἔνθεν μὲν περισπῶσι πρόωρα τὴν προσοχὴν τῶν τέκνων των εἰς ἄκαιρα πράγματα, ἔνθεν δ' ἐμφυτεύουσιν εἰς τὰς ἁπαλὰς καρδίας των τὰ ἴδια πάθη καὶ κακίας. Ἀλλ' οὕτω δὲν ἀνατρέφονται χρηστοὶ καὶ ἐμβριθεῖς πολῖται.

Δ. Ι. Ματροφρυαης.[1]

ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΟΝ ΚΑΛΕΝΔΑΡΙΟΝ

Ἰούνιος.

Ὁ πλανήτης Ζεὺς, ὅστις ἔκπαλαι γνωστὸς ἐπικοσμεῖ τὸν ἀστερόεντα οὐρανὸν, φθάνει περὶ τὰς 20 Ἰουνίου εἰς *ἀντίθεσιν* πρὸς τὸν Ἥλιον, ἵσταται εἶτα οὕτω καταντικρὺ αὐτοῦ, φεγγοβολεῖ περὶ μέσας νύκτας ἀκριβῶς πρὸς μεσημβρίαν καὶ εἶνε κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον πλησιέστατος τῇ γῇ, τούτου δ' ἕνεκεν ἡ λαμπηδὼν αὐτοῦ τότε μεγίστη.

Ὁ Ζεὺς, ὁ μέγιστος πάντων τῶν πλανητῶν, εἶνε εἷς τῶν ἐκπρεπεστέρων ἐν τῷ ἡλιακῷ συστήματι. Εἰ καὶ διὰ ψιλῶν ὀφθαλμῶν ὁρᾶται ὡς στιγμὴ μικρὰ, ὑπερβάλλει δ' ὅμως τὴν ἡμετέραν σφαῖραν 1300^{κις} κατὰ τὸ μέγεθος καὶ 343^{πλις} κατὰ τὸ βάρος. Ἡ ἀληθὴς αὐτοῦ διάμετρος εἶνε 19000 μιλίων, ἐνῷ ἡ τῆς Γῆς 1700. Καίπερ δ' οὕτω τεράστιος μεγέθει, φαίνεται ἡμῖν τόσῳ μικρὸς ἕνεκα τῆς μεγίστης αὐτοῦ ἀφ' ἡμῖν ἀποστάσεως, ἥτις τὸ ἔτος τοῦτο περὶ τὰς 20 Ἰουνίου—ὅτε, ὡς ἐρρέθη, ὁ πλανήτης ἵσταται πλησιέστατα ἡμῶν—εἶνε 15 ὅλα ἑκατομμύρια μιλίων· ἄρα τετράκις πλέον ἢ ἡ ἀπόστασις τῆς Γῆς ἀπὸ τοῦ Ἡλίου. Περιγράφει δ' ὁ Ζεὺς περὶ τὸν Ἥλιον τροχιὰν μικρὸν κύκλου παραλλάσσουσαν· ἡ δὲ καθόλου ἀπόστασις αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Ἡλίου εἶνε 104 ἑκατομμύρια μιλίων. Τοῦτον δὲ τὸν δρόμον διαπεραίνει ἐν 11 ἔτεσι, 318 ἡμέραις καὶ 20 ὥραις, διατρέχων καθ' ἕκαστον δευτερόλεπτον διάστημα σχεδὸν $1\frac{3}{4}$ μιλίου, ἐνῷ ἡ τῆς Γῆς ταχύτης περὶ τὸν Ἥλιον εἶνε 4 μιλίων κατὰ δευτερόλεπτον.

Ὁρώμενος ὁ πλανήτης διὰ τηλεσκοπίου φαίνεται ὡς δίσκος μετὰ σκοτεινῶν ταινιῶν καὶ δορυφορεῖται ὑπὸ 4 ἀστέρων, οἵτινες κεῖνται παρ' ἀλλήλους εἰς εὐθεῖαν γραμμήν. Ἐγνώσθη δὲ ὅτι οἱ 4 οὗτοι ἀστερίσκοι μεταλλάττουσι τὴν θέσιν των ἱκανῶς ταχέως καὶ ἕπονται τῷ Διὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ οὐρανῷ πορείαν αὐτοῦ ὡς δορυφόροι, ὅπως τῇ ἡμετέρᾳ σφαίρᾳ ἕπεται ἡ Σελήνη. Ἀνεκαλύφθησαν δὲ ὅτε ἐφευρέθη τὸ τηλεσκόπιον, διότι ψιλοῖς ὄμμασιν οὐδένα τούτων δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν· καὶ δὴ πρῶτος ὁ Γαλιλαῖος εἶδε τοὺς δορυφόρους τοῦ Διὸς ἐν ἔτει 1610 Ἰανουαρ. 7. Ὑπερβάλλουσι δὲ αἱ σελῆναι αὗται τὴν τῆς Γῆς πολὺ κατὰ τὸ μέγεθος· ἰδίως ὁμολογεῖται τοῦτο περὶ τῶν τριῶν σελήνων τοῦ Διὸς, ὧν ἡ διάμετρος εἶνε 750 μιλίων, ἐνῷ ἡ τῆς Σελήνης τῆς γηΐνης σφαίρας εἶνε μιλίων 468.

Ὡς ἤδη παρετηρήθη, διακρίνομεν τῇ βοηθείᾳ τηλεσκοπίου σκοτεινὰς ταινίας ἐπὶ τοῦ δίσκου τοῦ Διός· αὗται εἰσιν εὐμετάβλητοι, νῦν μὲν ἀμαυρότεραι καὶ εὐρύτεραι, νῦν δὲ φαεινότεραι καὶ λεπτότεραι. Ἄρα δὲν δύνανται νὰ ὦσι μέρος τῆς ἐπιφανείας τοῦ Διός, ἀλλ' ἀνήκουσιν εἰκότως εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν αὐτοῦ· καὶ δύναταί τις ἴσως νὰ εἰκάσῃ ταύτας πρὸς τὰ ἡμέτερα νέφη. Ἐάν τις καθ' ὡρισμένον τινὰ χρόνον ἀποβλέψῃ μετὰ προσοχῆς ἐπί τι ἀμαυρὸν σημεῖον ταινίας τινὸς, π. χ. ἓν τινι σημείῳ κειμένῳ ἐν μέσῳ τοῦ δίσκου τοῦ Διός, βλέπει ὅτι τοῦτο μετὰ μίαν ὥραν πλησιάζει ἱκανῶς πρὸς τὸ ἄκρον τῆς περιφερείας τοῦ δίσκου καὶ μετὰ πάροδον 9 ὡρῶν καὶ 55 λεπτῶν ἀναφαίνεται αὖθις ἐν μέσῳ τοῦ δίσκου. Ταύτην τὴν μετάθεσιν τῆς κηλίδος καὶ τὴν κανονικὴν ταύτης ἐπάνοδον μετὰ πάροδον 9 ὡρῶν καὶ 55 λεπτῶν παρατηρεῖ τις ἐπανειλημμένως· καὶ ἐντεῦθεν δῆλον ὅτι ὁ Ζεὺς φέρεται κύκλῳ τοῦ ἄξονος αὐτοῦ ἐν 9 ὥραις καὶ 55'. Ὥστε ἐνῷ παρ' ἡμῖν ἡ διάρκεια τῆς ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἶνε 24 ὡρῶν, εἰς τὸν μέγαν Δία δὲν εἶνε οὔτε 10 ὡρῶν. Ἐκτὸς τῆς κοινῆ μετὰ τοῦ Διὸς περιστροφικῆς κινήσεως δεικνύουσιν αἱ κηλῖδες τοῦ Διὸς ἐνίοτε καὶ ἰδίας κινήσεις ἀληθοῦς μεταβολῆς τῆς θέσεως αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαίρας αὐτῆς τοῦ πλανήτου· δῆλόν ἐστιν ὅτι τοιαῦται μεταβολαὶ, ἐὰν τὰς κηλῖδας ὑποθέσωμεν ὡς εἴδη νεφῶν, σημαίνουσι ῥεύματα ἀέρος, συμβαίνοντα ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ τοῦ Διός, ἀνάλογα πρὸς τὰ ἡμέτερα ῥεύματα. Εὑρέθη προσέτι διὰ παρατηρήσεως ὅτι ἡ ταχύτης τῆς κινήσεως ἐκείνων τῶν κηλίδων εἶνε ἐνίοτε πλέον τῶν 200 ποδῶν κατὰ δευτερόλεπτον, τῶν δὲ ἡμετέρων λυσσομανῶν ῥευμάτων τοῦ ἀέρος ἡ ταχύτης εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ 120 ποδῶν. Πρέπει λοιπὸν νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τούτου ὅτι ἐπὶ τοῦ Διὸς συμβαίνουσι ῥεύματα μείζονος σφοδρότητος ἢ τὸ ἰσχυρότατον παρ' ἡμῖν ῥεῦμα.

Π. Κ.

Ἡ πυξὶς ἀνεκαλύφθη ὑπὸ μοναχοῦ τινος ἐν Κολωνίᾳ ἐν ἔτει 1336.

1. Φιλότιμος.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Νουθεσία.
(Ἀραβικόν.)

Ἐκ τῆς παραδόσεως μανθάνομεν, ὅτι παρουσιάσθη ποτέ τις πρὸ τοῦ ἰμάμη Τζεφὰρ, τοῦ ἐπικαλουμένου *δικαίου* (εἰρήνη αὐτῷ!) καὶ τῷ εἶπε:—Δός μοι νουθεσίαν τινα. Ὁ δὲ Τζεφὰρ ἀπεκρίνατο αὐτῷ:—Ἀφ' οὗ ὁ Θεὸς, ὁ Ὕψιστος, παρέχῃ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις τὴν καθημερινὴν τροφὴν, ἵνα τί λυπεῖ; Ἀφ' οὗ αὐτὸς ὁ Θεὸς διανέμῃ ἑκάστῳ τὴν τροφὴν ταύτην, ἵνα τί εἶ ἄπληστος; Ἀφ' οὗ πᾶς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ὀφείλῃ δοῦναι λόγον τῶν ἑαυτοῦ ἔργων, ἵνα τί συναθροίζεις πλούτη; Ἀφ' οὗ τὰ δῶρα, ἅτινα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ διαχέεις, εὑρήσωσι τὴν ἀνταμοιβὴν αὐτῶν παρὰ τῷ Θεῷ, ἵνα τί φιλάργυρος εἶ; Ἀφ' οὗ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ αἰωνίου πυρὸς κολάζῃ, ἵνα τί ἀρνεῖσαι ὑπακοὴν τῷ Θεῷ; Ἀφ' οὗ βέβαιος ὁ θάνατος, ἵνα τί ἐπιθυμεῖς; Ἀφ' οὗ τὰ πάντα τὸ τοῦ Θεοῦ ὄμμα ὁρᾷ, ἵνα τί εἰς δόλους καὶ ἀπάτας προσφεύγεις; Ἀφ' οὗ ἐχθρός σοί ἐστιν ὁ Σατανᾶς, ἵνα τί οὐ φεύγεις αὐτόν; Ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι πάντες ὀφείλουσι διὰ τοῦ *Σιρὰτ*[1] διελθεῖν, ἵνα τί ἀλαζονεύεις καὶ κενοδοξεῖς; Ἀφ' οὗ τὰ πάντα ἄνωθεν ἐστὶ γεγραμμένα, ἵνα τί θλῖψις καταλαμβάνει σε; Ἀφ' οὗ φθαρτὸς ὁ κόσμος οὗτος, ἵνα τί ἡ καρδία σου εἰς τὸν κόσμον τοῦτον προσκολλᾶται;

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

*** Πάντοτε παρετήρησα ὅτι αἱ γυναῖκες φύσει εἶνε φιλόδοξοι· διὸ σύζυγος, νέος μὲν καὶ ὡραῖος, ἀλλ' ἀσήμαντος, δὲν δύναται νὰ ἀρέσῃ αὐταῖς ἐπὶ πολὺ, τοὐναντίον δὲ γέρων σύζυγος θὰ λάβῃ τὸ ἡδύτατον τῶν μειδιαμάτων αὐτῶν, ἂν ἡ τύχη ἢ ἡ δόξα στέψωσι τὰς λευκὰς αὐτοῦ τρίχας. Ὅτε δὲ ὁ ἔρως συνυπάρχει μετὰ τῆς ἐλλόγου ταύτης φιλοδοξίας, τότε ἡ γυνὴ εἶνε καθ' ὅλην τὴν λαμπρότητα τῆς λέξεως τὸ ἀληθὲς ἡμῶν ἥμισυ, διότι ζῇ τις, σκέπτεται, ὀνειροπολεῖ ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ μετ' ἄλλου ὄντος, μεθ' οὗ οὕτως εἰπεῖν συνταυτίζεται καὶ ἀποτελεῖ ἓν σύνολον. (Ε. Λαβουλαί).

*** Ὅστις δὲν ἐκοπίασεν ἐν τῷ βίῳ του, ἀγνοεῖ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ· ἐν τῇ πάλῃ κατὰ τῶν δυσχερειῶν τοῦ βίου ἀναπτύσσεται ἡ θέλησις καὶ ἡ σύνεσις τῆς καρδίας.

---

1. Γέφυρα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἅδου, κατὰ τὰς μουσουλμανικὰς δοξασίας, λεπτοτέρα τριχὸς καὶ ὀξυτέρα ξυροῦ, δι' ἧς πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ὀφείλουσι νὰ διαβῶσι καὶ αἱ μὲν τῶν δικαίων εὐχερῶς καὶ ἀπόνως διὰ ταύτης περαιωθήσονται εἰς τὸν παράδεισον, αἱ δὲ τῶν ἁμαρτωλῶν ὀλισθαίνουσαι κρημνισθήσονται εἰς τὴν ἄβυσσον τοῦ Ἅδου. Τοιαύτην γέφυραν ἐν Ἅδου (τὸ τρίχινον γιοφύρι) ἀναφέρουσι καὶ αἱ ἡμέτεραι δημοτικαὶ παραδόσεις. Σ. τ. Δ.

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

«Ἐψὲς ὁ ἥλιος ἔδυνε 'ς τὴν ἅγια μου πατρίδα
κ' ἕνα τοῦ 'δώκαν φίλημα σὲ θλιβερὴν ἀχτίδα
νὰ μοῦ τὸ φέρ' ἐμένα.
Θέλω νὰ δίω τὴ μάνα μου, τ' ἀδέρφια μ' νὰ φιλήσω,
στὸν τάφο τοῦ πατέρα μου θέλω νὰ προσκυνήσω,
βαρέθηκα τὰ ξένα.

Μικρὸ μικρὸ μ' ὠρφάνεψε ἡ ἀλύπητή μου μοῖρα,
μικρὸ μικρὸ τῆς ξενητειᾶς τὸ μονοπάτι 'πῆρα,
μὲ χεῖλη πικραμένα·
μὰ τώρα πλὶ τὰ 'γύρτασα τῆς ξενητειᾶς τὰ κάλλη,
ἂν ἦναι καὶ παράδεισος, θὰ τὴν ἀφήσω πάλι,
βαρέθηκα τὰ ξένα.

Μικρὸ χελιδωνάκι μου, γιὰ μιὰ σταλίτσα στάσου·
γιὰ μιὰ σταλιὰ λυπήσου με καὶ δός' με τὰ φτερά σου
τὰ λεφτοκαμωμένα!
Θέλω τὸ δύστυχο κ' ἐγὼ στὸ σπητί μας νὰ πάγω,
θέλω στῆς μάνας τὸ πλευρὸ λίγο ψωμὶ νὰ φάγω,
βαρέθηκα τὰ ξένα.

Ἀνδρειωμένα μου βουνὰ, γιὰ λίγο γαμηλῶστε,
γιὰ λίγο λίγο κλίνετε, λίγη βοήθεια δόστε
σὲ πόδια κουρασμένα!
Ἐπεθύμησα νὰ στολισθῶ μὲ γλυκερὸ στολίδι
νὰ πάγω στὴν πατρίδα μου, στ' ἀγαπητὸ ταξείδι,
βαρέθηκα τὰ ξένα.

Φύσα, κοσμογυρίστρια, χαριτωμένη μ' αὔρα·
κι' ἂν 'δῇς μὶ τὴ μάν' αὐτοῦ ποῦ πᾶς, βαμμένη μέσ' στὰ μαῦρα,
μὲ μάτια δακρυσμένα,
μ' ἕνα κρυφό σου φίλημα ψιθύρισε στ' αὐτί της
πηγαίνω πλὶ νὰ τὴν ἰδῶ, τ' ἀγαπητὸ παιδί της,
βαρέθηκα τὰ ξένα.

Καὶ σεῖς ποῦ μεγαλώσατε στὸν κόρφο τῆς μητέρας,
ἐσεῖς, ποῦ δὲν σᾶς ἔφαγε τῆς ξενητειᾶς ἀγέρας,
καθὼς μὲ τρώγ' ἐμένα,
μὴ μοῦ κακοκαρδίσετε, σὰν κλαίγω τὸν καϋμό μου,
καὶ ψάλλω στὴν πατρίδα σας σὲ κάθε στεναγμό μου,
βαρέθηκα τὰ ξένα.

Γ. Μ. Βιζβίζος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὅρκος ἐφήβων Ἀθηναίων.

Οἱ ἔφηβοι τῶν Ἀθηναίων ἔδιδον τὸν ἀκόλουθον τοῦ πολίτου ὅρκον: «Οὐ καταισχυνῶ ὅπλα τὰ ἱερὰ, οὐδ' ἐγκαταλείψω τὸν παραστάτην, ὅτῳ ἂν στοιχήσω. Ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ἱερῶν καὶ ὁσίων καὶ μόνος καὶ μετὰ πολλῶν. Τὴν πατρίδα δὲ οὐκ ἐλάσσω παραδώσω, πλείω δὲ καὶ ἀρείω ὅσην ἂν παραδέξωμαι. Καὶ εὐηκοήσω τῶν ἀεὶ κρινόντων, καὶ τοῖς θεσμοῖς τοῖς ἱδρυμένοις πείσομαι, καὶ οὓς τινας ἂν ἄλλους τὸ πλῆθος ἱδρύσηται ὁμοφρόνως. Καὶ ἄν τις ἀναιρῇ τοὺς θεσμοὺς, ἢ μὴ πείθηται, οὐκ ἐπιτρέψω, ἀμυνῶ δὲ καὶ μόνος καὶ μετὰ πάντων καὶ ἱερὰ τὰ πάτρια τιμήσω. Ἵστορες θεοὶ τούτων, Ἄγλαυρος, Ἐνυάλιος, Ἄρης, Ζεὺς, Θαλλὼ, Αὐξώ, Ἡγεμόνη.»

Πανεπιστήμια τῆς Ἰταλίας.

Ἡ Ἰταλία ἔχει 17 πανεπιστήμια διατηρούμενα δαπάνῃ τοῦ κράτους, τέσσαρα ἐλεύθερα πανεπιστήμια διατηρούμενα ἀναλώμασι τῶν οἰκείων δήμων καὶ ἓν ἀκαδημαϊκὸν Ἰνστιτοῦτον διατηρούμενον δαπάνῃ τῶν ἐπαρχιῶν. Τὰ 17 δημόσια πανεπιστήμια εἶναι ἐν Τορίνῳ, Γενούῃ, Καλιάρῃ, Σασσάρῃ, Παβίᾳ, Παταυΐῳ, Πάρμᾳ, Μοδένῃ, Βολωνίᾳ, Σιέννῃ, Πίζῃ, Μακεράτοις, Ῥώμῃ, Νεαπόλει, Πανόρμῳ, Κατάνῃ καὶ Μεσσήνῃ. Ἐλεύθερα πανεπιστήμια εἶναι τὰ τῆς Περουγίας, τοῦ Οὐρβίνου, τοῦ Καμερίνου καὶ τῆς Φερράρας. Τὸ ἀκαδημαϊκὸν Ἰνστιτοῦτον ὑπάρχει ἐν Φλωρεντίᾳ.

Βιβλιοθῆκαι τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου περιέχει 115,000 τευχῶν καὶ 40,000 πινάκων. Ἡ τοῦ πανεπιστημίου ἐν Βόννῃ 180,000, διαφόρους ἑκατοντάδας χειρογράφων καὶ πολυάριθμον συλλογὴν παντοίων πινάκων. Ἡ τοῦ ἐν Βρεσλαβίᾳ 340,000 τευχῶν, καὶ 2,900 χειρόγραφα. Ἡ ἐν Ἐρλάγγῃ 110,000 τευχῶν, 1,900 χειρόγραφα, 50,000 πραγματειῶν, 17,000 αὐτογράφων ἐπιστολῶν καὶ μεγάλην συλλογὴν χαλκογραφιῶν. Ἡ ἐν Φρειβούργῃ 250,000 τευχῶν καὶ 500 χειρόγραφα. Ἡ ἐν Γίσσεν 150,000 τευχῶν καὶ 1,268 χειρόγραφα. Ἡ ἐν Γοττίγγῃ 400,000 τευχῶν καὶ 5,000 χειρογράφων. Ἡ ἐν Γρειφσβάλδῃ 70,000. Ἡ ἐν Χάλλῃ 100,000 τευχῶν καὶ 1,000 χειρόγραφα. Ἡ ἐν Ἐϊδελβέργῃ 300,000 τευχῶν, 70,000 πραγματειῶν, 3,000 χειρογράφων, 1,000 χάρτας, καὶ μεγάλην συλλογὴν πινάκων καὶ χαλκογραφιῶν. Ἡ ἐν Ἰαίνῃ 100,000. Ἡ ἐν Κιέλῃ 150,000 καί τινας ἑκατοντάδας χειρογράφων. Ἡ ἐν Καινισβέργῃ 220,000 τευχῶν καὶ 50,000 διπλῶν ἀντιτύπων πρὸς ἀνταλλαγήν. Ἡ ἐν Λειψίᾳ 350,000 τευχῶν καὶ 5,000 χειρογράφων. Ἡ ἐν Μαρβούργῃ 120,000 καὶ ὀλίγιστα χειρόγραφα. Ἡ ἐν Μονάχῳ 283,500 τεύχη, 17,500 χειρόγραφα, 3,600 εἰκόνας, καὶ 3,200 μετάλλια. Ἡ ἐν Ῥοστὸκ 140,000. Ἡ τῆς Τυβίγγης 280,000 τευχῶν, 60,000 πραγματειῶν καὶ 2,000 χειρογράφων. Ἡ τοῦ Βυρτεμβούργου 200,000 τευχῶν καὶ 2,000 χειρογράφων. Ἡ τοῦ Στρασβούργου 300,000 τευχῶν (ἐξ ὧν 5,400 ἀναφέρονται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀλσατίας) καὶ 500 χειρόγραφα.

Ἡ τῶν Παρισίων Ἐθνικὴ ἢ Αὐτοκρατορικὴ ἢ Βασιλικὴ (κατὰ τὸ ἑκάστοτε σύνταγμα) βιβλιοθήκη περιέχει 1,700,000 τευχῶν, 80,000 χειρογράφων, 1,000,000 χαλκογραφιῶν καὶ πινάκων καὶ 120,000 μεταλλίων. Ἡ τοῦ Μαζαρίνου 200,000 τευχῶν, 4,000 χειρογράφων καὶ 80 δοκίμια πελασγικῆς γλυπτικῆς ἐξ Ἑλλάδος, Ἰταλίας καὶ Μ. Ἀσίας. Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ S' Geneviève 160,000 τευχῶν καὶ 35,000 χειρογράφων. Ἡ τῆς ὁπλοθήκης 200,000 τευχῶν καὶ 8,000 χειρογράφων. Ἡ τῆς Σορβώνης 80,000. Ἡ τῆς ἰατρικῆς σχολῆς 35,000. Τὸ σύνολον τῶν τευχῶν 2,375,000 ὑπερβαίνει λοιπὸν τὴν πληθὺν τῶν κατοίκων τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης. Ἐν τῇ Ἐθνικῇ Βιβλιοθήκῃ καθ' ἑκάστην ἐκμεταλλεύονται τοὺς θησαυροὺς τῆς σοφίας κατὰ μέσον ὅρον περὶ τοὺς 420. Αἰτοῦσι δὲ οἱ πλεῖστοι βιβλία δημοτικά, ἱστορίας, μυθιστορήματα, ἐπιθεωρήσεις, περιηγήσεις παλαιοτέρας chroniques scandaleuses καὶ δὴ καὶ πονήματα σηματογραφίας συμβολικῆς. Ἄλλοι πάλιν ἀναδιφῶσι βίβλους παλαιὰς πρὸς εὕρεσιν ὀνομάτων εὐγενεστέρων προγόνων.

Ἡ αὐτοκρατορικὴ βιβλιοθήκη ἐν Βιέννῃ ἔχει 350,000 τευχῶν. Ἡ ἐν Πράγᾳ 150,000. Ἡ ἐν Βρυξέλλαις 90,000. Ἡ ἐν Κοπεγχάγῃ 40,000. Ἡ ἀπὸ τοῦ Καρόλου Ε' χρονολογουμένη ἐν Ἐσκουριὰλ βιβλιοθήκη περιέχει 200,000 τευχῶν, καὶ πολύτιμον χειρόγραφον «Χρυσῆν Βίβλον» καλούμενον, γεγραμμένον ἐπὶ περγαμηνοῦ γράμμασι χρυσοῖς, καὶ 700 ἔτη παλαιόν. Περιέχει πρὸς τούτοις 3,000 ἀραβικῶν χειρογράφων, ὧν ἑκάστου ἀντίγραφον ἑκάη κατ' ἐπιταγὴν τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως. Ἡ Ῥώμη ἔχει 16 βιβλιοθήκας, ὧν πολυτιμοτέρα, ἀλλ' οὐχὶ πολυπληθεστέρα, ἡ τοῦ Βατικανοῦ. Ἡ τοῦ Ἁγ. Μάρκου ἐν Βενετίᾳ ἔχει 125,000 τευχῶν καὶ 10,000 χειρογράφων. Ἡ αὐτοκρατορικὴ ἐν Πετρουπόλει 460,000, ἡ δὲ ἐν Λισβώνῃ 90,000.

Θανατικαὶ ἐκτελέσεις ἐν Ἑλλάδι.

Ἐκ τῆς «Ἐφημερίδος τῶν φυλακῶν» μεταφέρω τὸν ἑξῆς συγκριτικὸν πίνακα ἐξ οὗ δείκνυται, ὅτι ἡ μικρὰ Ἑλλὰς ἀφίνει πολὺ ὄπισθεν αὐτῆς τὴν μεγάλην Γαλλίαν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς αἱματηρᾶς δικαιοσύνης.

Ἐκτελέσεις ἐν Ἑλλάδι.

1866	1867	1868	1869	1870
17	5	0	24	44
1871	1872	1873		τὸ ὅλον
20	14	0		124

Ἐν Γαλλίᾳ.

1866	1867	1868	1869	1870
5	17	9	10	5
1871	1872	1873		τὸ ὅλον
10	24	15		95.

Ἔτι δὲ, ἐπὶ 287 κατὰ τὸ ἀνωτέρω ὀκταετὲς διάστημα εἰς θάνατον καταδεδικασμένων ἐν Ἑλλάδι, εἰς 163 ἐχαρίσθη ἡ ζωή· ἐν δὲ τῇ Γαλλίᾳ ἐπὶ 166 εἰς 71· ὥστε καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν καταδικῶν ὅπως καὶ τῶν ἐκτελέσεων ἡ ἑλληνικὴ δικαιοσύνη εἶναι μᾶλλον τῆς γαλλικῆς αἱματηρά.

Στειχουργικὸς κατακλυσμός.

Ἐν τῷ Βουτσιναίῳ ποιητικῷ ἀγῶνι τοῦ ἔτους 1876 ὑπεβλήθησαν, κατὰ τὴν ἐσχάτως δημοσιευθεῖσαν ἔκθεσιν τοῦ εἰσηγητοῦ κ. Θ. Γ. Ὀρφανίδου, 32 ποιήματα, συγκείμενα ἐν ὅλῳ ἐκ στίχ. 26,928...! Ἐκ τῶν ποιημάτων τούτων ἓν ἔφερε τὴν παράδοξον ταύτην ἐπιγραφήν· «Ἱερομόναχος ὑπ' ἀνωτέρων ἀρχῶν εἰς τινα Μονα-

στήρια, πρὸς κατάπαυσιν τῆς ἐν αὐτοῖς ἔριδος, καὶ διατί, πῶς, καὶ ἐκ τίνος ἡγουμενοσυμβουλίου ἐχρεώθησαν αἱ μοναὶ αὐταὶ, καὶ πόσον ἦν τὸ χρέος ἑκάστης αὐτῶν.» Τὸ καλογηρικὸν τοῦτο βαττάρισμα εἶχε σταλῆ εἰς λυρικῆς ποιήσεως ἀγῶνα!

—

Περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς συστάσεως τῶν ἐφημερίδων.

Ἡ λέξις *ἐφημερὶς*, ἐν χρήσει καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι, δὲν ἐσήμαινεν ὅ,τι καὶ τὴν σήμερον σημαίνει, περιοδικὴν δηλονότι συγγραφὴν τὰ συμβαίνοντα μνημονεύουσαν, ἀλλ' ἐσήμαινε μᾶλλον ἱστορικὸν πόνημα τὰ ἡμέραν παρ' ἡμέραν συμβάντα ἀναφέρον, ἐνῷ *ἱστορία* ἐσήμαινε τὰ κατὰ μεγαλήτερα χρονικὰ διαστήματα πραχθέντα. Διέφερε λοιπὸν ἡ *ἐφημερὶς* τῆς *ἱστορίας* ὅσον διαφέρει τὸ εἶδος τοῦ γένους. Αἱ ἐφημερίδες λοιπὸν, ὅπως ἡμεῖς τὴν σήμερον ἐννοοῦμεν αὐτὰς, ἔλαβον τὸ πρῶτον γένεσιν ἐν Ῥώμῃ τὸ 620 ἀπὸ κτ. Ῥώμης, ἤτοι 131 π.Χ., ἐκαλοῦντο δὲ πάλαι μὲν ἑνικῶς diarium, εἶτα δὲ πληθυντικῶς diaria, *ὑπομνήματα ὑπὸ Δίωνος Κασσίου* ἑλληνιστὶ μεθερμηνευόμενα, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ *δημόσια γράμματα*. Ἀλλὰ καὶ αἱ ῥωμαῖαι αὗται ἐφημερίδες οὐδόλως νὰ συγκριθῶσι πρὸς τὰς νεωτέρας δύνανται, διότι οὐδὲν ἄλλο ἦσαν εἰμὴ συλλογὴ ἡμερησίων συμβάντων μάλιστα δὲ δημοσίων τελετῶν καὶ πομπῶν καὶ κυβερνητικῶν μέτρων καὶ λόγων κατ' ἔγκρισιν τῶν αὐτοκρατόρων δημοσιευομένων. Ἀντεγράφοντο δὲ ὑπὸ δούλων καὶ ἐδίδοντο εἰς ἀνάγνωσιν δημοσίαν.

Ἀπὸ δὲ τῶν ῥωμαίων τούτων ἐφημερίδων μέχρι τῆς ἀνακαλύψεως τῆς τυπογραφίας οὐδεμία τοιούτων συγγραφῶν μνεία ἐν οὐδεμιᾷ γίνεται χώρᾳ, μόνον δὲ κατὰ τὸ 1463 πολεμούντων τῶν Ἐνετῶν πρὸς Σουλεϊμάνην τὸν σουλτάνον τῶν Τούρκων ἐγένετο ἔναρξις νὰ δημοσιεύωνται αἱ νεώταται ἐκ τοῦ πεδίου τοῦ πολέμου εἰδήσεις *χειρόγραφοι*, διότι ἡ κακόνους Ἐνετικὴ ὀλιγαρχία δὲν ἐπέτρεπε τὴν διὰ τοῦ τύπου δημοσίευσιν αὐτῶν. Ἀνεγινώσκοντο δ' αἱ εἰδήσεις αὗται ἐπὶ τιμῇ *διλέπτου* ὅπερ gazzela παρ' Ἐνετοῖς ἐκαλεῖτο. Τοιαύτη ἄρα ἡ ἐτυμολογία τοῦ μέχρι καὶ σήμερον παρ' ἑσπερίοις διδομένου ταῖς ἐφημερίσιν ὀνόματος. Ἄλλοι δ' εὐγενεστέραν τοῦ ὀνόματος τούτου δίδουσιν ἐτυμολογίαν, παράγοντες αὐτὸ ἐκ τῆς λατινικῆς λέξεως gaza (θησαυρὸς), ἄλλοι δ' ἀγενεστέραν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ gazza (κίσσα) ἐτυμολογοῦντες, ὡσανεὶ ἐφημερίδες λάλοι τινὲς καὶ ἀδόλεσχοι ἦσαν ὄρνιθες κίσσαι. Ἀπεμιμήθησαν δὲ τὴν ἐν Βενετίᾳ ἐφημερίδα, πρῶτον οἱ Ἄγγλοι κατὰ τὸ 1587 (ὑπὲρ ὧν ὁ Ἄγγλος Calmers ἐπιζητεῖ τὴν τιμὴν τῆς ἐφευρέσεως ταύτης), εἶτα δὲ ὁ Γάλλος ἰατρὸς Renaudot (1632), ὅστις συλλογὴν ἀστείων ἀνεκδότων συνέλεγε πρὸς διάχυσιν τῶν ἀσθενῶν οὓς ἐπισκέπτετο. Ἀκολούθως δὲ καὶ παρ' ἄλλοις ἔθνεσι τοιαῦται συλλογαὶ περιοδικῶς ἐδημοσιεύοντο.

Ἀλλὰ πολὺ τῶν τὴν σήμερον πολιτικῶν ἐφημερίδων ὑστέρουν αἱ συλλογαὶ αὗται· τῶν δὲ πολιτικῶν περιοδικῶν φύλλων ἡ σύστασις ἔσχε γένεσιν τὸ πρῶτον ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Κρομβέλλου· καὶ περιωρίσθησαν μὲν ἀνορθωθείσης τῆς τῶν Στουάρτων δυναστείας, ἐξήνθησαν δὲ τὸ δεύτερον μετὰ τὴν πολιτικὴν τοῦ 1688 μεταρρύθμισιν, ἀπὸ δὲ τῶν πρώτων τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος χρόνων βαθμηδὸν προέβησαν ἀναπτυσσόμεναι καὶ τελειοποιούμεναι, οἵας βλέπομεν αὐτὰς τὴν σήμερον.

—

Ἡ πανώλης ὡς εὐλογία Θεοῦ καὶ μία λογικὴ πρότασις.

Ὁ Μουσουλμάνος δὲν προφυλάττεται ἐν καιρῷ πανώλους, τὴν νομίζει δὲ καὶ ὀνομάζει, κατ' εὐφημισμὸν, *Εὐλογίαν Θεοῦ*. Καὶ διὰ τοῦτο, ὅτε πρώτην φορὰν ὁ Σουλτὰν-Μαχμοὺδ ἀπεφάσισε νὰ συστήσῃ λοιμοκαθαρτήρια, κυρίως δηλαδὴ καὶ κατ' ἀρχὰς νὰ χωρίσῃ τοὺς ὑγιεῖς ἀπὸ τῶν νοσούντων, ἐδέησε νὰ ἐκδώσῃ φετβὰν ὁ Σσεΐχ-οὐλ-ἰσλάμης, στηριζόμενον εἰς τὴν ἑπομένην λογικὴν πρότασιν: «Ἡ πανώλης εἶνε βεβαίως εὐλογία Θεοῦ· ἀλλ' ἐπίσης εὐλογία Θεοῦ εἶνε καὶ ἡ βροχή. Καθ' ὃν ἄρα λόγον προφυλαττόμενος ἕκαστος ἀπὸ τῆς βροχῆς, οὐδὲν ἁμαρτάνει, κατὰ τὸν αὐτὸν δύναται καὶ ὀφείλει νὰ προφυλάττηται καὶ ἀπὸ τῆς πανώλους ἀκατακρίτως καὶ μηδὲν ὑποστελλόμενος.»

«Εὐσπλαγχνίαν καὶ φιλανθρωπίαν Θεοῦ» ἀποκαλοῦσι καί τινες Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς, οὐ μόνον τὸ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ *μέγα θανατικὸν*, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Αὐτοκράτορος δεκαήμερον σεισμόν.

—

Τὸ Suivez-moi τῶν ἀρχαίων κυριῶν.

Οὐδεὶς τῶν ἀναγνωστῶν μας θ' ἀγνοῇ τὸ κόσμημα τὸ ὁποῖον πρό τινος ἔφερον αἱ κυρίαι, τὸ καλούμενον Suivez-moi καὶ συνιστάμενον εἰς ταινίαν προσκεκολλημένην ὄπισθεν τοῦ πίλου ἢ ἀνηρτημένην ἀπὸ τοῦ τραχήλου καὶ κυματίζουσαν εἰς τὸν ἀέρα. Καὶ αἱ ἀρχαῖαι κυρίαι εἶχον τὸ ἐδικόν των Suivez-moi. Ὁ κ. Λέων Ἐζὲ παρουσίασεν ἐσχάτως εἰς τὴν Ἑταιρίαν τῶν ἀρχαιολόγων τῆς Γαλλίας ἀμφορέα, ἐφ' οὗ εἰκονίζεται γυναικεῖος ποῦς, οὗ τὸ πέλμα ἔχει ἐπιγραφὴν ΑΚΟΛΟΥΘΙ. Ἴδιος τρόπος τοῦ δεικνύειν τὸν πόδα ἀπεκάλυπτε τὴν κεκρυμμένην λέξιν ἢ πολλάκις καὶ τὴν ἀπετύπου ἐπὶ τῆς ἄμμου. Ὁ συρμὸς οὗτος, τὸν ὁποῖον δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ μιμηθῶσιν αἱ Παρισιναὶ κυρίαι, διετηρήθη ἐπὶ πολὺ, ὡς ἀναφέρει Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεύς.

Εἰς Ἀναγνώστης.

ΑΘΗΝΗΣΙ — ΤΥΠΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗΣ, ΟΔΟΣ ΠΑΤΗΣΙΩΝ, 4.